БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген.

ШЫЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч. ОКТЯБРЬ 28 ПЯТНИЦА № 254 (4738)

Өртээ 20 коп.

Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Бистиң чуртувустуң күчү-шыдалының болгаш улустуң чаагай байдалының улам ыңайгы өзүлдезиниң үндезини—социалистиг өнчүнү бүгү хемчег-биле быжыглаңар! Ниитиниң байлаан көвүдедиңер, социализмниң: „Ажыл кылбас кижи, чем чивес“ деп принцивин чайгылыш чок боттандырар дээш демисежиңер!

(Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 43 чыл үнүнга СЭКП ТК-ның Кыйгырыглаарындан).

РСФСР-ниң Дээди Совединиң бешки чыыжының үшкү сессиязы

Москвада, Кремльдиң Улуг орлузу. Россия Федерациязының улустарының соңгаан депутаттары, хөй санныг аалчылар аңаа баа-ла чыглып келгеннер. РСФСР-ниң Дээди Совединиң бешки чыыжының III сессиязы октябрь 26-да бодунуң ажылын үргүлүүлээн.

Октябрь 26-ның эртенги хуралы РСФСР-ниң Дээди Совединиң Даргазы **В. И. Прохоровтуң** даргалаашкыны-биле ажыттынган.

Көдээ черге культурлуг амыдыралдың дугайын депутаттар сеткилсагыжының ханызындан изин-биле чугаалап турганнар. РСФСР-ниң Культура министри А. И. Поповтуң илеткелин бүгү тала-биле чугаалажып көрген. Федерацияның чуртакчыларының хөй кезии болуп турар көдээ чоннуң ортузунда культураның кайы хире өскевиниң чижектерин ораторлар чугаалап турганнар. Эвээш эвес саналарны киириш, шүгүмчүлдиг өдилгелерни база кылганнар.

Депутат **С. Д. Хитров** (Воронеж область) бодунуң саналынга мынча деп чугаалаан:

Колхозчу бажың бүрүзү четкир, байлак, культурлуг чурттап турар апаран. Культура революциязының үре-түнелдерин кайындаа көрүп болур. Воронеж области 40 мың башкылар, эртем ажылдакчылары, эмчилер, культураның болгаш уран үүлдүң ажылдакчылары культура-чырыдыышкын ажылында идепкейлиг киржип турар. Культура албан черлериниң четкилерин кылбартыры, ылаңгыя оон материалдың суурун быжыглаары бо үниниң эң чугула сорулгаларының бираззи деп депутат санап турар. Клубтарны болгаш культура-чырыдыышкынны өске-даа албан черлериниң бажыңнарын тударда бөдүүнчүргү чоруктарны кылып турар. Культура албан черлериниң амгы үеним ажылынга таарымчалыг тудугларының чангыс-аай, эки төлевилели херек деп ол чугаалаан.

ВЦСПС-тиң секретары **Т. Н. Николаева** культураның профэвилел албан черлериниң ажылдарының дуржулгазының дугайын чугаалаан. Дыка хөй областарның профэвилел организациялары болза ажылчыннар клубтары масса-политиктиг ажылдарның төвү болурун чедип алган.

Амгы үеде совхозтарның культура албан черлери үүл-бүрү организациялаага болгаш албан черлериңге хамаарып турар. Ол албан черлерин профэвилелдеринге дамчыдып бээриниң ажык-дузазының дугайын ол чугаалаан. Ажылчы чоннарны ишкизидеринге кинонуң улуг ролюнуң дугайын чугаалааш, эш Николаева элээн каш киностудияларның адынга шүгүмчүлелди кылып, амгы үеним амыдыралының дугайында кино-чуруктарны эвээш кылып үндүрүп турарын айыткан.

А кылдыныр үнүп турарлары дээрге, колдуунда-ла эң чугула айтырыгларны көдүрбейн, а амыдыралдың кезик-чамдык болуушкуннарын көргүскен болгулаар.

Депутат **М. Каримов** Башкириянның көдээ черлериңде культурлуг амыдыралдың дугайын чугаалаан. Культура ажылдакчыларын көдээ черлергө ажылдаар кылдыр белеткээринин дугайында айтырыг ам-даа шиитпирлеттинмейн турар деп ол демдеглээн. Россияның хереглекчилер эвилели номнар садының болур чогууру-биле организастаан турар ужурлуг, ынчангаш колхозтарга ном садыгларын болгаш киоскилерин улам хөй-биле ажыдар херек.

РСФСР-ниң көдээ ажыл-агый министри **Г. Л. Смирнов** көдээниң амгы үеде культурлуг овур-хевирин тайылбырлап турар солун барымдааларны чугаалаан. Колхозчуларның бештин бириниң хөй кезии дээди болгаш ортумак өртемниг. Көдээ ажыл-агыйның ажылдары ажылчыннарның күш-ажылындан ылгалыр чүвели чок болуп кел чоруур.

Көдээ суурларны электрижидериниң онза ужур-дузазын министр демдеглээн, чүге дээрге электрижидилге дээрге радиожудулганы, кино тургузуларны калбартырының болгаш өске-даа ажылдарны боттандырарының үндезини болгай.

Көдээге культураны хөгжүдеринге областың чедишкиниериниң дугайын Амур облкүүскомнуң даргазы депутат **Б. Н. Иванов** чугаалаан. Республиканың көдээ ажыл-агый министерствозу культура албан черлерин тудуп тургузарынга эвээш кичээнгей салып турар деп ол шүгүмчүлээн. Ыраккы Чөөн-чүктүң хоорайларының биразызынге консерваторияны болгаш библиотека институтун тургузарының эргежок чугулазы тургустунуп келген деп депутат чугаалаан.

Ульянов областың «Россия» колхозунуң көдээ библиотека эргелекчизи **З. И. Попованың** чугаазы өөмчүкчулар-биле ажылдың дуржулгазынга тураскаатты-нган. Өөмчүкчулар конференциязының дугайында, көдээ ажыл-агый айтырыгларының талазы-биле номнарны чугаалажып көөрү көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин экижидеринге улам ынай чедишкиннерлиг болурунга канчаар дузалаарының дугайын ол чугаалаан.

РСФСР-ниң Культура министри **А. И. Попов** түңнел чугаазынга бо чугаалажып көрүп турар айтырыгның күрүнеге улуг ужур-дузалыын депутаттарның чугаалары көргүскен деп демдеглээн. Культура министерствозунуң ажылында шүгүмчүлеттинген четпестерни өөренип көрген турарын ол бүзүреткен.

РСФСР-ниң көдээ чоннуң культура хандырылгазының байдалының болгаш ону экижидериниң талазы-биле хемчеглериниң дугайында доктаалды РСФСР-ниң Дээди Соведи чаңгыс үн-биле хүлээп алган.

«РСФСР-ниң бойдузуң камгалаарының дугайында» илеткел кылыры-биле РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы **Н. Н. Органовна** сөс берген.

Коммунизмниң материал-техниктиг суурун тургузарының сорулгаларын чедишкиниг шиитпирлээри бистиң чуртувустуң бойдус курлавырларын ажыл-агый эргилдезинге ажыктыы-биле хаара тудары үзүлбес харылзаалыг деп, Н. Н. Органов чугаалаан. Бойдус болгаш күш-ажыл дээрге ниитилелдиг материалдыг чаагай чоруун, улустуң материалдыг чаагай чоруун тургузуп турар ийи фактор, ийи күштер болур.

Орус бойдустуң байлакшылын саналап четпес. Арга-ыяш талазы-биле бистиң республика делегейде бирги черни өөлеп турар, ол бир миллиард ажыг гектар черде чаптыган, азы АКШ-та, Канадада, Швецияда, Финляндияда болгаш Франциядa арга-ыяштарны катай алырга безин оон 2 катап хөй болуп турар.

В. И. Ленинниң айтыышкыннарын эдербишаан, Совет эрге-чагырганын чылдарының дургузунда бойдус байлактарын тодарадып тыварының, шын ажыглаарының болгаш өстүрүп көвүдериниң талазы-биле улуг ажылдарны бистиң чуртувуска кылган. Ынды-даа болза чер иштинде шыгжаттынып чыдар казымал байлактарның канчаар-даа аажок улуг курлавырлары, миллион-миллион гектар тудуг ыяштары, Россияның чүс-чүс болгаш мун-мун хемнерниң күүчүлүг энергия күжү ам-даа дегдинмээн аная-ла чыдар.

Ол байлакшылдарны чуртуң ажыл-агый эргилделеринче дүргенибиле хаара тудар, черниң иштинде байлактарны ажыглалга киирериниң талазы-биле ажылдарны бүгү-ле хемчеглер-биле калбартыр болгаш руданы, нефтини, газты, хөмүр дашты болгаш өске-даа казып тывар байлактарны казарын көвүдедир херек.

Оон-биле кады ук байлактарны улам-на камнаы-биле, боттуг ажыглаарының хемчеглерин алыр херек. Бойдустуң курлавырларын келир үеним салгакчыларынга эвээш кичээнгей салып

Коммунистерниң саналдарын амыдыралга боттандырар

★ ★

(Бай-Тайга районнуң партия конференциязындан)

★ ★

СЭКП райкомунун ажыл-чорудулгазының талазы-биле отчёт илеткелди райкомнун бирги секретары эш О. Биче кылган.

Районнуң ажылчы чоннары сүт бүдүрериниң болгаш күрүнеге сүт садарының планын октябрь бирге күүсеткен. Районда суттуң ниити чыыллазы 750 тонна четкен болгаш эрткен чылдың ол-ла үезинге деннээрге 24,5 хуу көвүдээн. Колхозтар күрүнеге сүт садар планын 100,5 хуу күүсеткен.

Сүт бүдүрериниң болгаш күрүнеге садарының талазы-биле Сталин аттыг колхоз эки көргүзүглүг болган. Оон төп сүт-бараан фермазы (эргелекчизи эш Очур) октябрь бирге чедир пландан ажыр 16 тонна суттуг сагган, инек бүрүзүнден сүт саалдазы бо чылын 107 кг көвүдээн. Оон түннелинде колхоз сүттү бүдүрериниң болгаш күрүнеге садарының планын хуусаа бетинде күүсеткен. Колхозтуң мурнакчы саанчылары эштер Сарыг-Тараа тос айларның дургузунда инек бүрүзүнден-не 1173 кг, Дыртыына—1030 кг сүттү сагганнар. Районнуң фермалар аразынга шилчиир кызыл тугун ол ферма үш кварталдың иштинде быжыы-биле тудуп турар. «Мурнакчы», «Малчын», «Кара-Хөл» колхозтар сүт саалдазының болгаш күрүнеге садарының планнарын күүсеткен. Сүт бүдүрерин көвүдедип, күрүнеге хөй сүт садарынга боттарының үлүг-хуузун киирип турар Кывылмаа, Чылбак, Далзат ышкаш мурнакчы саанчылар районда хөй.

Мал ажылының продукциязын көвүдериниче СЭКП райкомукун, райкүүскомнун, колхозтарда партия организацияларының болгаш колхозтар баштаар черлериниң кичээнгей салбайн келгени-биле чамдык колхозтарда сүт саалдазы куду болуп арттышаан турарын конференция демдеглээн.

Сүт-барзан фермаларын механизастаар ажылды чорутпайн, саанчыларга таарымчалыг байдалдарны тургуспайн келгенивис-биле бистиң колхозта сүт саалдазы эрткен чылдардан кудулаан—деп, «Тиилелге» колхозта партия организациязының секретары эш Адыгбай миннип чугаалаан. Колхоз бо чылын саар инек бүрүзүнден-не 193 сүттү чедир албаан. Ол ышкаш, инектен-не эрткен чылдың деннелинге улур «Найырал» колхоз 42 кг сүттү кудулаткан. Саанчылар ортузунда партийниң политмассалыг ажылы, саанчылар, кадарчылар болгаш көдээ ажыл-агайның тускай эртемниглери-биле ажыл багай тургустунган. Оон түннелинде саалданы чогуур үезинде чорутпайн, саар инектерге чулуктуг чемнер, концентраттар бербейн, чайгы үеде одарладыышкынны эки организаставайн келген.

— Сүт саалдазын бедидеринге, саанчыларның ажылын чиигедиринге фермаларны механизастаары чугула. Ындыг турбуже районнуң колхозтарында механизастаттынган ферма чок, садып алган дериглелдеривистиң ажыглаттынмайн үрелип, будулуп турары хараадаачы—деп, Сталин аттыг колхозтуң даргазы эш Шыдыраа чугаалаан.

Районнуң көдээ ажыл-агай инспекциязының, СТС-тиң талазынган чогуур техниктиг дузаламты көргүспейн-келгени-биле ол колхозтуң фермазы үш чыл иштинде механизастаттынмайн келген.

Колхозтарның сүт-бараан фермаларын механизастаарынче СЭКП райкому, райкүүском база колхозтар баштаар черлери кичээнгейни күштелдириниң чугулазын санал берген коммунистер айыткан.

Партия, совет органнары дук бүдүрериниң талазы-биле чогуур хемчегларни алганының түннелинде район күрүнеге 170 тонна эки шынарлыг дукту саткаш, дук планын 100,3 хуу күүсеткен. Эрткен чылга бодаарга дук бүдүрүлгези 15,5 хуу көвүдээн. «Тиилелге» колхоз часкы, хүскү кыргылданы өй-шаанда организастыг чоруткаш, эрткен чылга деннээрге хөй бүрүзүнден-не 320 грамм хөй дукту алган. Бо колхозтуң хойжузу эш Кандан төрүүр хой бүрүзүнден 3,75 кг дукту, ол ышкаш «Малчын» колхозта эш Долзат-оол бир иттен-не 3,74 кг дуктуг, «Кара-Хөл» колхозта эш Комбу ирт бүрүзүнден-не 3,4 кг дуктуг алган. Дук бүдүрүлгезин көвүдедип, күрүнеге эки шынарлыг дуктуг берип турар мурнакчы хойжуларының хүрээлери улам-на калбарып турар.

— Электри кыргылда аппарадын СТС чогуур үезинде септеп бербээн ужурунда кыргылданы хол-биле чоруткаш, хөй чидириглиг болган бис, бир хойдан-на 1,67 кг дук алыр турган, 320 граммны чедир албаан бис, ынчангаш дук бүдүрер планывыс чедир күүсеттинмээн—деп, «Малчын» колхозтуң даргазы эш Сади СТС-тиң адынга шынгыы шүгүмчүлелди кылган. СТС-тиң талазынган колхозтарның машина-техниказының септелгезин саададыр, кылган ажылының шынарының багайындан чамдык машиналарны катап септээр ужурга таваржып турар чоруктарны коммунистер тодаргай фактылар-биле илередип турганнар.

Күрүнеге дук садарының планы күүсеттинзе-даа, дук бүрүериниң ниити планын колхозтар чедир боттандырбаан чоруку - конференция бүрүү шаап демдеглээн.

Чеди чылдың ийиги чылында районга хой бүрүзүнден-не 1,86 кг дук алыр хүлээлге оранчок күүсеттинмээн болгаш эрткен чылга деннээрге 210 грамм дук чедир алдынмаан. Оон чылдагааны болза, малдың уксаазын экижитпейн, ажаалга-тежээлгезин эки организаставайн турарында дээрзин санал берген коммунистер тодаргай чижектерге чугаалаанар. Чижээ, «Малчын» колхозтуң 200 ажыг кыштагларында дөзевилел өзугаар кылдынган кажаалар эвээш, барык шуптузу колхозчуларның мурнунда хуу ажыл-агыйлыг чораан тудуп, кылып каан кажаалары болуп турар.

Район 1730 тонна эштиг бүдүрүп, 1425 тонналы күрүнеге садар планын октябрь бирге чедир 92 хуу күүсеткен. А колхозтарның күрүнеге эт садар планы чүгле 81,1 хуу күүсеттинген. Чамдык колхозтарның садар малдарын өй-шаанда үзүп, эки семиртпейн турарын делегат эш Артына бодунуң саналынга чугаалаан. Оон тайылбыры-биле алырга, «Мурнакчы» колхозтуң саткан бода малының баш бүрүзүнүң дириг дензизи 375 кг, чылгы—270 кг, хой—48, өшкү—33 кг, хаван—93 кг болган. Ол-ла колхозтуң кадарчызы эш Хирлиг-оол 49 шарыны 40 хонук иштинде одарлаткаш, бир башка онаштыр 80 кг немелде дензини алган база «Малчын» колхозтуң күрүнеге саткан малының дириг дензизи планда көрүнгениниң бедик болган.

— Сталин аттыг колхоз бирээзинин-не дириг дензизи 227 кг баш бода мал саткан, бир эвес ол малдың баш бүрүзүнүң дириг дензизи планда көрүнгенинин өзугаар 270 кг четкен чүве болза, 22 баш бода мал камнап алдынар турган—деп оратор тайылбырлаан. Эш Артынаның чугаалааны ышкаш чижектерниң өскеда колхозларда бары илерээн. «Найырал колхозтуң саткан бир баш хоюнуң дириг дензизи чүгле 37 кг, а 3716 баш хойларның бирээзинин-не дириг дензизи 45 кг четкен болза, колхоз 60 баш хойну камгалап алыр турган.

Районнуң колхозтары күрүнеге садар малың план өзугаар семиртпейн, хөй мал садып, малдың баш санын өстүрериниң планын күүседиринге таарымчалыг байдалдарны тургуспаанын коммунистер шыңгыы шүгүмчүлээн.

1960 чылда малдың чүзүн аайы-биле баш санын өстүрериниң күрүне планы күүсеттинмээн. Районнуң колхозтарындан бо чылын 19 муң баш мал хораан болгаш малдың 11522 баш чаш төлү чедир алдынмаан. Агаар-бойдустуң байдалы берге болза-даа боттарынга быжыглаан малын хорамча чокка кадагалап, чаш төлүн менди ап турар малчыннарны конференция демдеглээн. «Тиилелге» колхозтуң мурнакчы хойжулары Канданның өг-бүлези төрүүр 370 хөйдан 472 хураганны алган. Сталин аттыг, «Кара-Хөл», «Найырал» колхозтарның хойжулары эштер Делгер-оол, Хоргай, Чүлдүм, Эренчин болгаш өскелер-даа социалистиг хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүседил, боттарынга быжыглаан төрүүр хойларындан хөй санныг хураганнарны алганнар.

Районнуң колхозтары сиген белеткелиниң планын чүгле 26 хуу, а кукурузаныың — 64 хуу күүсеткен.

СЭКП райкому болгаш райкүүском, районнуң көдээ ажыл-агый инспекциязы көдээ ажыл-агыйның чугулаа адыры болур чер ажылынга удуртулганы кошкак тургускан. Оон ужурундан районнуң колхозтарының га черден алган ортумак дүжүдү «Мурнакчының»—6,6, «Тиилелгенин — 4,9, «Найыралдың»—2,7 центнер болган. Сталин аттыг, «Кара-Хөл, «Малчын» колхозтар үрезин орнун безин чедир албаан.

«Кара-Хөл» колхозта партия организациязының секретары эш Кундан бодунуң саналынга бо чылын 500 гектар суллаш тараш, 50 тонна дүжүт алган четпес ажылын билинген. Хөрзүнү эки сайыратпаска оортан байлак дүжүттүң алдынмазын ол боду тодаргай чугаалаан.

СЭКП обкомунуң көдээ ажыл-агый киллизиниң эргелекчизи эш Конгар санал берген. Район ниитизи-биле бүгү тарылгага эрткен чылын 2,8 миллион рубльдиг чарыгдалын үндүргеш, чүгле 1,7 миллион рубльдиг орулгазын алган, а Сталин аттыг колхоз бо чылын 542 муң рубльди чарыгдааш, чүгле 153 рубль киирип алганын ол демдеглээн. Оон чылдагааны, чемишчидилгени болгаш суттарылганы колхозтарның ажыглаайн турары-биле тайылбырлаттынарын оратор айыткан.

Эш Конгарның тайылбыры-биле алырга, малды эдериштирер болгаш тарып боозадыр ажылдың талазы-биле СЭКП обкомунуң болгаш облкүүскомнун эрткен чылын хүлээп алган докладалын районда күүседириниң улуу, харын каржызы-биле үреп турар.— Бир уксаадан үнген салгалдарны эдержилгеге киирерде азы тарып боозадырда өске кошкарны ажыглаар чурум барымдаалаттынмаан, оларның укталып үнгени бүдүрүкчүлерни азы үрелерни ажыглап турарының ужурунда районнуң колхозтарының шээр малының уксаазы будулуп, шынары баксырап турар—деп ол чугаалаан.

Санал берген эштер партияның политмассалыг ажылдарында, улус өредилгезинин, кадык камгалалының, садыг, культура-чырыыышкын албан черлериниң ажылдарында улуг четпестерни илередип, оларны чайлдырының хемчеглерин айтып турганнар.

Районнуң ажыл-агый, культура тургузуушкунунга партийжи удуртулганы үндезини-биле экижидер хемчеглерни айыткан докладалды конференция хүлээп алган.

* * *

СЭКП райкомунуң бирги организастыг пленуму СЭКП райкомунуң бирги секретарына эш О. Бичени, ийиги секретарына эш М. Харченкону, секретарына эш Т. Далай-оолду сонгаан.

А. АЛДЫН-ХЕРЕЛ.

Актюбинскинин ферросплав заводу хромиттиң байлакшылдыг курлавырынга үндезилээш, ажылдап турар болгаш чурттуң эн улуг бүдүрүлгелериниң бирээзин апаргаан. Оон кылган продукциязы чүгле Совет Эвилелинде эвес, харын-даа даштыкыда сурагжаан.

Ол заводтуң коллективи бүгү улустуң байырлалы—Улуг Октябрьдың 43 чыл оюнга уткуштур чаа-чаа күш-ажылчы белектерлиг ужуражыр дээш шалыпчы ёзу-биле ажылдап турар. Ол—коммунистиг күш-ажылдың заводу деп ат дээш демиргежип турар. 9 айларның программазы дыка ажыр күүсеттинген. Заводтуң металлургтары бо хүннерде чедиишкиниг ажылдап турар. Эзилдирикчи Айрат Алапаев болгаш бригадир дузалакчызы Николай Манько олар байырлал мурнунуң чарыжының мурнакчылары.

Чурукта: Айрат Алапаев биле (солагай талазында) Николай Манько олар.

Фото Д. Карачуннуу. СЭТА-ның фотохрониказы.

Чыл планын хуусаа бетинде күүседирлер

Областың «Сельэлектро» тудугмонтаж конторазының коллективи, Кызыл хоорайның өске үлетпүр бүдүрүлге черлериниң ажылчыннары-биле бир дөмей, № 1 автотранспорт конторазының болгаш автосептелге заводунуң коллективтериниң Улуг Октябрьның байырлалын чаа күш-ажылчы белектер-биле утхуур дугайында кыйгырыын түүлдүгзүнүп деткээннер. Конторада бригада, ажылчын бүрүзү төөгүлүг чеди чылдың ийиги чылының бүдүрүлге онаалгаларын доллур болгаш ажыр күүседир деп хүндүлүг сорулганы салып алган, областың совхозтарын болгаш колхозтарын электрижидип, Ильичиниң лампочкалары чер болганга чайнаан турарын чедип алыр дооп ажылдап турарлар.

Бай-Тайга районнуң «Кара-Хөл», Улуг-Хем районнуң «Улуг-Хая», Жданов аттыг колхозтарында Ильичиниң лампочкалары кыва берген. «УТКА 25 чылы», «Ғарлык», «Межегей», «Элегес» совхозтарда электри дамчыдар шугумнар калбарты эде кылдынган, колхозтарның чагын ёзугаар чүс-чүс электромоторлар септеттинген. «Сельэлектро» тудуг-монтаж конторазының ажыл-ишчилериниң эрткен тос айларның дургузунда ол кылып бүдүрген ажылдарын каксы көргүзерге мыдыг янзылыг.

Мындыг-ла үр эвесте «Сельэлектронун» тудугжулары болгаш монтажчылары үшкү кварталда кылган ажыл-ижиниң түннелдерин үндүрүп чугаалашкан.

Аркадий Валерьянович Первухинниң удуртуп турары тудугжулар участогу 3 айларның бүдүрүлге даалгаларын 125 хууга күүсеткеш, социалистиг чарыштын бирги одуруунга кирип, бедик бүдүрүкчүлүг ажылдааны орта илерээн. Биче сеткилдиг, бүгү-ле күжүн болгаш билиин ажылынга берип чөрүүр эш Первухин мынчаар чугаалап турар:

— СЭКП Төп Комитединиң июль Пленуму ажылдың организациязынче болгаш ажылдарны механизастаарынче улуг кичээнгейни салган болгай. Мынчангаш бистиң бригадирлеривис кылыр ажылдарны канчаар организастаарын баш удур бодап, планнаап, оон-биле мастерлерни таныштырар. Кандыг-бир ажылды эгелээриниң мурнунда хереглеттинзе чогуур материалдарны баш удур сөөртүп белеткээр. Оон ынай механизмнерни чөп ажыглап, оон аная турар чоруун болдурбазынче улуг кичээнгейни салып турар бис.

Участокта ажылдап турар дөрт бригадалар аразында социалистиг чарыштыг. Коммунист эш Раевскийнин бригадазы күш-ажылга шылгаралын көргүскен. Ам бо хүннерде ол бригаданың кежигүннери социалистиг чарыштың ийиги черин эзлээн. Ол бригада бо чайның дургузунда электри тогу дамчыдар 200 ажыг чөлеңгиштиг адаштарны Кызылдан Чедер курортунга чедир тургускан. Оларның мурнунда ам-даа улуг сорулга турар — электри шугумун «Тиилелге» совхозун таварты чоруткаш, «Кызыл партизан», «Межегей» совхозтарның, Бай-Хаактың чурттакчы чонун, бүдүрүлгелерин дүн-хүн чок чырык-биле хандырар. ол электри шугумунуң күжүнүн болгаш дуртунун талазы-биле бистин областа эң-не улуг бедик вольтулуг электри дамчыдар шугум болур дээрзин демдеглээри чугула. Бригаданың мурнунда тургустунган берге болгаш хүндүлүг сорулга чедишкиниг шиитпирлеттинер дээрзинге чигзиниг чок. Чүге дээрге, тудугжулар кышкы үеде ажылдаарынга хынамчалыг белеткеттинген, четчир санныг механизмнер болгаш агрегаттар бар. Кажан ол шугум туттунун, ажыглалга кирген соонда Таңды районнуң ажыл-агыйларынга улуг чарыгдал үнер бичии электри станцияларның хөрээ чок ашаар. Ол чорук дыка хөй күштү болгаш акша-хөрөнгини камнап алыр арганы колхозтарга болгаш совхозтарга бээр.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 43 чыл оюнга СЭКП Төп Комитединиң Кыйгырыынга хейаът кирген «Сельэлектро» тудуг монтаж конторазының коллективи колхозтарны болгаш совхозтарны электрижидериниң чыл онаалгаларын улуг байырлалдың бетинде күүседип шыдаарынга бүзүреледиглер.

Н. ВАНЬКОВ, Ч. ИРГИТ.

Чарыш калбарган

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң хойжулары бо чылгы алган хүлээлгелеринге ээ болур дээш шудургу ажылдап турарлар. Амгы үеде хойжуларның аразында Октябрь мурнунуң социалистиг чарыжы калбарган.

Элээн хөй хойжулар ажылының баштайгы отчёттарын байырлалдың бүдүүзүнде киирип турарлар. Чижээ, Донгак Седен чыл эгезинден бир төрээн хойларындан 361 хураганнарны, азы төрүүр 100 баш хой бүрүзүнге онаалтыр 106 хураганны ап, доруктурган. Малчын хой бүрүзүндер 3 кг дуктуг алган. Сат Сагбалдайның ажылы база-ла эки. Төрээн 325 хойларының 341 хураганнарын онча албышаан, 2,1 кг дуктуг хой бүрүзүнден алган. Меринос иттер кадарчызы Кара-Сал Кончук бир иттен-не 3,4 кг дуктуг колхозунга берген. Хойжу ниитизи-биле 1 тонна дыка ажыг дуктуг күрүнеге саткан. Ол ышкаш чаагай түннелдерни чедип алган хойжулар колхозта хөй.

Малчын бүрүзү кыштаглаашкынга хынамчалыг белеткенин, кыштаг, одарларын баш удур планнап ап, немелде кыштаглар кылырын чорудуп турарлар.

М. СЕВЕН.

Кезээде бирги одуругда

Комсомолчу В. Резаев 1958 чылда Совет Армиянын хүрээлениниден халажып келгеш, Областың культура эргелелиниң типографиязының парлаар цегинге өөренижилеп кирген. Бирги хүнүнден эгелээш-ле ол парлакчының тускай мергежилин шиңгээдип алырынга улуг күзелчүткүлүүн көргүзүп келген. В. Резаев бодунуң кызымаккай чоруу-биле өөреникчилеп кирген сөөлүнде 3 ай болганда парлакчының 3-кү разрядын чедип алган.

Амгы үеде комсомолчу Резаев күш-ажылга бедик көргүзүглерни чедип ап, ажыл нормазын үргүлчү 120—125 хуу күүсеттишаан, хөй-ниити ажылдарга эң идепкейлиг киржип турар. Ол—коллективте дээре күш-культуржуларның бирээзи, бот-тывынгыр уран чүүл бөлгүмүнүң идепкейлиг киржикчизи, комсомол комитединиң кежигүнү.

Типографияда партия организациязы В. Резаевти СЭКП кежигүнүнүң кандидадынга хүлээп алыр деп турар. Байырлал мурнунуң чарыжынга киржип тура алган бедиткен хүлээлгелерин В. Резаев алдарлыыбыле күүседип шыдаар дээрзинге чигзиниг турбас.

В. МАГЕЛ, типографияда парлакчы.

Байырлалга уткуштур

Октябрьның байырлалынга белектиг ужуражыры дээш күш-ажылчы кыптыгыышкын Чаа-Хөл районнуң «Найырал» колхозунда улам калбарып турар.

ЧАА ТУДУГЛАР. Бо чылын чуртталганың 15 бажыннарын кылыр турган, херек кырында 24 бажыннарны ажыглалда киирген. Амгы үеде автомашиналарга гаражтың, 25 уруглар турар яслиниң чаа тудуглары чедишкиниг чорун турар.

Моон-биле кады ниитинин малынга элээн каш чаа кажааларны базаа немей туткан. Чижээ, бирээзинге-ле беш чүс хой кирер 8, чүс инекке 1 болгаш бежен бызаага 1 кажаларның тудуу доозулган.

«ЧЫМЧАК АЛДЫН». Эрткен аңныыр сезонунда колхозчу тывышчылар арбын олчалыг болган. Төрээн колхозунга олар бо чылын 61 муң рубльдиг аң-өлүүн киирерин хүлээнгеннер.

Колхоз баштаар чери чоокта чаа 38 ончыларны шилип, хынамчалыг дерээш аткарган. Олар ийи звено кылдыр чоруткан: бирээзин — район Соединиң депутады эш Баир, ийиги-зин — дуржулгалыг ончы эш Бичел-оол олар удурткан.

ЧАА ДҮЖҮТКЕ. Келир чылдың дүжүдүнге белеткел ажылын организастыг чорудуп турар. Чайгы болгаш күскү андарылга-биле 2800 гектар шөлдү белеткээн. Аңгыс андарылгазы ам-даа үргүлчүлеп турар.

Бедик дүжүттү өстүрүп алырынга эки шынарлыг үрезин улуг ужур-дузалыг. Колхоз ол айтырыгже чугула кичээнгей салып турар. Бо хүннерде тараа культураларының 564 тонна үрезинин арыглап урган.

КЫШКА БЕЛЕТКЕЛ. Ниитинин малын менди болгаш хүр кыштагладырынга белеткел эрткен чылдан чүгээр чоруттунган. Шөөр малдың 13 кыштагларында, ийи сүт-бараан фермаларында кажаалар септеттинген. Ол ажылда амгы үеде 4 звенолар ажылдап турар.

Мал чеминге 3332 тонна сиген, 1426 тонна силос, 500 тонна савар болгаш 253 тонна будук-бүрү белеткеттинген болза-даа, планга азы хереглээринге ол ыракта четпес. Амгы үеде кыштагларже мал чеми сөөртүр ажыл калбарып турар.

НЕГЕЛДЕНИ КҮШТЕЛДИРЕР

Областың көдээ ажыл-агый эргелелиниң чанында партия организациязы Кызыл хоорайда эң улуг партия организацияларының бирээзи. Чоокта чаа оон отчёт-сонгулдалыг хуралы болуп эрткен. Отчёттуг үениң дургузунда партбюронуң чорудуп келген ажылының дугайында илеткелди оон секретары эш Герасимов кылган.

Илеткелчиниң болгаш санал берген коммунистериниң демдеглээни болза, областың көдээ ажыл-агыйының бүгү адырларын хөгжүдер херекке эргелелдиң коммунистериниң ролюн болгаш харысалгазын бедидер талазы-биле партия организациязы биче эвес ажылды кылган. Областын партия, совет болгаш ажыл-агый организацияларының улуг организакчы ажылының түннелинде, базаа көдээ ажыл-агый талазы-биле чеди чылдың салган сорулгаларын амыдыралга боттандырар херекке эргелелдиң коммунистериниң, бүгү тускай эртемниглериниң ажылдааның илеткелчи болгаш коммунистер демдеглээн.

Партбюро отчёттуг үениң дургузунда бодунуң ажылын партийжи организакчы болгаш партийжи политиктиг ажылды күштелдириниче угландырып келген. Отчёттуг үениң дургузунда партбюронуң хуралы 13, партияның ниити хуралы 6 катап болган. Ол хуралдарга коллективтиң амыдыралынга холбашкан чугула айтырыгларны чугаалажып келген. Коммунистериниң аппараткада, көдээге-даа ажылдаарынга негелделерни бедиткен шиитпирлерни ол хуралдардан үндүрүп, парторганизацияның талазындан оларның күүседлериниң контролюн чүгээр чорудуп келген. Коммунистер ол негелделерни хажык чокка күүседип келгеннер. Эргелелдиң коммунистери, барык бүгү ажылдакчылары өөредилгениң янзы-бүрү хевирлери-биле хаара туттунган. Партия организациязының чанында дыка улуг агитколлективти тургускан. Ол, бодунуң ажылын отчёттуг үениң дургузунда багай эвес чорудуп келген.

Бо бүгү шупту эки-ле харын. Ынчаарга четпестер база-ла дыка хөй. Партия организациязы көдээ ажыл-агыйның мурнунда тургустунган улуг сорулгаларны күүседиринче эргелелдиң коммунистериниң, тускай эртемниглериниң бар аргаларын болгаш билиглерин четче мобилизастап шыдаваны-биле чорутса чогуур дыка хөй чугула хемчеглер багай күүсеттинип турар. Ажылхеректи чер-черге организастаары-биле эргелелден чорудуп турар чамдык эштер, оларның иштинде чамдык коммунистер безин ажылга харысалга чок чоруун көргүзүп турган фактыларны коммунистер тодаргай чижектерге көргүзүп турган шугумчүлээннер.

Партия организациязында политиктиг кижизидилге ажылы ам-даа четпес-тургустунган. Агитколлектив сөөлгү үеде барык ажылдавайн турар. Жуйев, Чернова, Сердюк дээн ышкаш чамдык агитаторлар боттарының ажылын чүгле чонга ындахаяа чалалга билеттери чедирип бээри-биле кызыгаарлан турар. Эргелелдиң Кызыл-оол, Ушаков, Дементьев ышкаш өске-даа тускай эртемниглери боттарының билиглериниң аайы-биле лекцияларны, илеткелдерни кылбайн турарлар. Коллективтиң кежигүннери партия чырыдыышкынының янзы-бүрү хевирлериндe хаара туттунган болза-даа, ол өөредилге чылдың-на түннел чок болуп эртип турар. Тодаргай экономиканы өөренир бөлгүмнүң удуртукчузу эш Соколов эрткен өөредилге чылында чүгле 5 кичээл эрттирген, а ниити өөредилгени харыылап турар коммунист эш Шелемотов ол ажылды барык хаайга-даа какпайн келген. СЭКП хоркомунуң чанында кежээки университетте өөренип турар коммунистер Ушаков, Дементьев суглар эрткен өөредилге чылында барык өөренмээннер. Олар кичээлдерге чүгле 3 удаа баргаш, ара соксан каан. А партия өөредилгезин шак ынчаар көрүп, боттарының политиктиг билиин бедидерин тоовас, шак ындыг коммунистерни партбюро аная-ла туразында салып эрттирип келгени окта буруу деп, коммунистер шыңгыы шүгүмчүлээн.

Эрткен чылдарда коллективке уран чүүл бөлгүмү бут кырынга турып, чүгээр ажылдап эгелээн турган. Партия бюрозу ол чугула чогаадыкчы эгелээшкинни деткип, калбартпаан чорукту коммунистер буруу шаап демдеглээш, ол четпестерни дарый чайладырын партия организациязының чаа составынга даасканнар.

Д. МОМБУЖАЙ.

Күскү ажылдың түннели

Таңды районнуң «Совет Россия» колхозу бо чылын 3607 гектар кызыл-тас, 962 гектар сула, 330 гектар арбай, 150 гектар чинге-тараа болгаш 70 гектар могар тараш, күскү сезонда ол культураларын ажаап алышкынын чидириг чокка, чогуур өйүнде доокан.

Колхоз 1960 чылдың дүжүдүнден күрүнеге 2 муң 300 тонна тараа культураларын дужааган. Ындыг-даа болза, колхоз күрүнеге тараа садар талазы-биле алган хүлээлгезин күүсетпээн.

Дүжүт ажаап алышкынының үезинде колхозтуң бригадалар, тус-тус механизаторлар аразынга калбарган социалистиг чарыштың түннелинде Чагытайның № 2 бригадазы (бригадири В. Мершущев) бирги черни эзлээн, колхозтуң бүгү тараа культураларының 3500 гектарын. оон иштинден 2800 гектарны аңгылап ажаап алган.

Чагытай бригадазынга ажылдап турган «С-6» комбайнның комбайнери Н. Неделин сезон дургузунда 600 гектар тараазны ажаар деп хүлээлге алган 686 гектарны ажааган. Ол-ла бригадада комбайнер В. Сорокин «СК-3» комбайн-биле 325 гектар кызыл-тасты, 60 гектар чинге-тарааны кескен, оон 4000 центнер дүжүтү алган чарышка ийиги черни эзлээн.

Комбайнер Ф. Чернов «С-6» комбайн-биле 459 гектар тарааны кестирбишаан, оон 2500 центнер дүжүдүн ажааган.

Колхоз дүжүт ажаап алышкынын доокаш, үрезин фондузунга 1100 тонна кызыл-тас, 150 тонна сула болгаш чинге-тараа үрезиннерин уруп алган база үрезин арыглаашкынын чорудуп турар. Ол ышкаш келир чылын үрезинге хереглээр 40 тонна картофель үрезинин чылыг подвалда кадагалаан.

Колхоз бо күзүн аңгыс андарылгазын чедишкиниг чоруткан, саваң болуп сараатгаарын доозуп турар, сиген, силостан аңгыда 500 тонна ажыг мал чеми тараа культураларын тускайлап үскен.

С. ОЮН.

Пропагандистер семинарында

Областың партия болгаш комсомол чырыдыышкыннарының пропагандистериниң 10 хонук семинары октябрь 20-де эгелээн. Ында областын бүгү районнарындан 140 ажыг пропагандистер киржип турар.

Эрткен хүннерде идеологтуг ажылдың амгы үеде сорулгаларының талазы-биле СЭКП ТК-ның чанында болган чөвүлел хуралдың түннелдериниң дугайында, СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң шиитпирлериниң күүсеттинип турарының, бүгү делегей байдалының, Тыванның төөгүзүнүң дугайында болгаш өске-даа темаларга лекциялар номчуттунган.

Моон соңгаар СЭКП төөгүзүнүн, политэкономияның, философияның болгаш тодаргай экономиканың айтырыгларының талазы-биле элээн хөй лекцияларны пропагандистер дыңнаар болгаш мурнакчы бүдүрүлгелерже, колхозтарже экскурсиялар, оларның ажыл-агый дуржулгаларыбиле таныжар.

Д. ХЕРТЕК, семинарның киржикчизи.

Чоннуң хереглелдерин өй-шаанда хандырар

ВАЛЕНТИНА СНЕГУРОВА — ДУРЖУЛГАЛЫГ САДЫГЖЫ

Чаа-ла үжен хар чедип чоруур боожум, төптуг аажы-чаныг: эш-өөрүнге хүндүлээчел, чүү билбээндир—ону дораан-на айтырып, билип алырынга күзелдиг, ажылдап тура олут-дыш, озал-шүшпең билбес, хөглүг болгаш чугаакыр хөрээжен садыгжыга өөрү кончуг-ла таарзынган.

Пөс-таавы аймааның салбырының эргелекчизи Степанида Ивановна Шероглазова чаа келген дузалакчызынга бир-ле катап мынча деп сүмелээн:

— Валя, сен бистің бо садыгжы аныяктарывыс-биле эки чаржып тур, оларга черле аштырба, сени дуржулгалыг кижи деп санап турардырлар.

Ол хөглүү-биле каттыргаш:

— Менде чүү боор, Степанида Ивановна, буфетке, бичии демир-сава садыынга ажылдап чораан кижи-ле болгай мен... А бо дээрге областың эң улуг магазини ышкажыл—деп, бөдүүн, бодун кажан-даа улуг көрдүнмес ол-ла чаны-биле харылаан.

Столованга чем дажыглап, ооң өртээн дөктаадыр хүлээлгени күүседип, сөөлүүредир демир-сава садыынга ажылдап турган элээн арга-дуржулганы мөөгнеп ап чораан.

... Янзы-бүрү өртектиг, хөй чүүл пөстү садып алыкчыларга канчаар шын садарыл, шилип алырынга канчаар дузалажырыл? Бараан саарылгазын көвүдеир аргалар чүл? Бо айтырыглар ооң сагыш-сеткилин бо-ла аартып кээр турган.

Баштайгы үеде дуржулгалыг садыгжы Шероглазова-биле кожа турупкаш, ооң эптиг, туттунгур холдарын магадап көрүп, пөстү шын метрлээрин, ооң өртээн саадал чок санай каштарын, чай кадында айтырып ап турган. Садып алыкчыларның болганчок-ла сураглап, айтырып кээр пөстерин көскү черге белеп салырын, витрина делгелгезин пөстүң магазинге кирип турар дайы-биле солуурун чурумчудуп алганнар. Ылаңгыя магазинге чаа пөстер киргенде улус хөй болур. Ынчыг хүннерде хереглекчиге сатка пөстүң өртээн, самбыңга-даа какпайн, дурген санай каптары негеттинер апаар чүве болгай. Ол аргаларны улам эки шиңгээдип алыр дээш магазинде организастаан техминимумнуң кичээлдеринге о сонуургалдыы-биле өөренип, ажылының мергежилин бедидип турар.

Бодунуң ажылынга онза сонуургалдыг, ооң алдын дүлгүүржүгежин тып шыдаан, чүткүлүг садыгжы кымыл ол? Кызыл горпозунуң № 1 үлетпүр-бараан магазининде пөс аймааның садыгжызы Валентина Карниловна Снегурова-дыр.

Ол шынап-ла чонга эвилен-ээлдек садыгжы. Чоокку үеде кандыг чаа пөстү хүлээп алганын садып алыкчыларга чугаалап берип турар. «Чамдык улус хеп кылыр пөзүнүң өнүн болгаш шынарын ылгап билбес болгулаар чүве болгай, ындыг кижилерге платье, тон, костюм, хөйлен, чүвүр кылырынга, бажың иштинің хереглелинге таарзыр пөстерни шилип алырын айтып берип турар мен»—деп ол чугаалап турар.

Чоннуң пөс аймаанга хереглели хүй бүрү көвүдеп турары-биле чергелештир, ооң салбырынга драп, дүк пөстер, торгулар, хөрээженнерниң чайгы платьезинге хереглээр чиик өртектиг ситецтер, школачы кыс ургуларга хүрең форма кылыр дүк пөстер магазинге эвээш кирип, чоннуң хереглелин четче хандырбайн турган. Ону билгеш, Валентина Карниловна горпонуң № 1 салбырын дамчыштыр Ростекстельторгже разнарядка кылып бээри-биле чагыгны удаа-дараа кирип, пөс материалдарын чорудуп бээрин негеп келген. Ындыг арга-биле ооң холун дамчыштыр чүүдүк бараанар белен-не суруглавас апаргаш.

Аныяк садыгжы маңаа ажылдаа-ла чартык чыл чедиш турар. Бо аразында ай, квартал планнарын үргүлү ажыр күүседип, горпонуң дээре садыгжыларының санына кирген. Дыштанчыр хүннерде кудумчу базалрынга бараан делгеп садар депшилгелиг арганы ажыглаан, ол чангыс хүнде 15—20 мың рубль орулганы киирип ап турган. Үшкү кварталда ооң салбырынга пландан ажыр 100.000 рубльдиг пөс аймаа саттынган.

Бис Валентина Карниловнага эвлешчелиг ажылын хүлээп алган, садып алыкчы хереглеженнерге бөгүн чаа кирген штапельди метрлеп берип, чайжок ажылдап турда ужуражы бердивис.

— Планывыс бо айда 545 мың рубль чедир улам-на немешкен, ынчалза-даа ону ыяавыла ажыр күүседип шыдаар бис—деп, ол бүзүрелин илередип чугаалаан, биске янзы-бүрү пөстерниң салон делгелгезин көргүстү. Ону бо чайын дерип турган. Ам хереглекчи туралаанна пөзүн дурген болгаш шын шилип алыр аргалыг болган.

Валентина Карниловна кезек боданып тура, ооң-даа артык эптиг, таарыштыр кылган салоннарны Москвага чораан көргенин магадап чугаалады. Ол бо чылдың августун эгезинде бистің областың садыг организациязының чоруткан төлөлекчилери-биле кады садыг-кооперацияның мурнакчы ажылдакчыларының Бүтүү-эвилел чөвүлел хуралынга киришкен. Совет садыгның ажылын амгы үениң чаа негелдерин ёзугаар экижидер, ажылчы чоннуң хереглелдерин өй-шаанда сагыш салынгыр өөренип көрүп турган, барааннар бүдүрерин көвүдедир, садыг четкилеринге коммунистиг күш-ажылдың бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш демиселди улам-на калбартыр айтырыгларны онзалап чугаалашкан ол чөвүлел хурал аныяк садыгжының сагыш-сеткилин хайныктырган. Найысыллда болгаш чаа туттунуп, кайгамчык сайзырап орар Черемушкиде эң дээре туттунган универмаг-тарны, магазиннерни экскурсиялап көргени ооң келир үедеги ажылынга улуг дузалыг болган.

А. НУГУУРАК.

Дөрт чыл улаштыр

Степан Кузьмин Середкин Улуг-Хем районнуң Торгалыгда көдээ магазинниң эргелекчизинге 4 чыл улаштыр ак-сеткилдиг ажылдап келген. Ол чонга эптиг ээлдек, оларны культурлуг ёзу-биле хүлээп алыр.

Магазинге янзы-бүрү барааннар хөй турзун дээш Степан Кузьмин үргүлү сагыш салып турар. Амгы үеде кышкы хептер — өр, хөрээжен пальтолар, кидис идиктер, хол хаптары, бөрттер болгаш аңчыларга эргежок чугула бараан аймаа, аъш-чем, ок-чемзек четчир санныг болган. Кыштың чедип кээрин мөнавайн, ындыг барааннарны чайдан бээр сөөртүп ап келген. Садыг одаар ыяш-биле бүрүн хандыртынган, ооң арыг-шеверинің байдалы эки.

Эш Середкин кооперацияның хуучу кежигүннериниң санын көвүдедир талазы-биле эки ажылды база чоруткан. Ам хуучуларның саны 360 чедип турар, олар-биле бо чылын ийи удаа хуралды эрттирген. Анаа магазинниң ажылында четпестерни чугаалажып, чогуур хемчеглерни ап турган. Чоруттунган ажылдарның түңнелинде магазин бараан саарылгазының ай планнарын 110—115 хуу күүседип, районнуң дээре магазиннериниң санында кирип турар.

Т. ОЧУР-ООЛ.

Агитация ажылын экижидер

Амгы үеде бистің чуртувуста болгаш бүгү делегейде аажок улуг болгаш ужур-дузалыг болуушкуннар үргүлчү болуп турар болгай. Ылаңгыя КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязынга эш Н. С. Хрущевтуң чугаалары бүгү кижи төрелгетенни хайныктырган. Маңаа холбаштыр чон өртүзүнга тайылбыр ажылы чаа күш-биле улам калбарар ужурлуг.

Ындыг турбуже Каа-Хем районнуң Буренде областың инвалидтер бажыңында агитас-массалыг ажыл кончуг куду деңнелде тургустунган. Сөөлгү үеде лекциялар болбастаан болгаш беседаларны кончуг ховар дыннап турар апардывыс.

Моон соңгаар инвалидтер бажыңында турарларның өртүзүнга агитас-массалыг ажылды экижидеринче кичээнгей салырын хамзарышкан черлеринден дилеп тур бис.

Т. КҮРЖЕП.

Чурумчутса

Кижи бүрүзү солунну-даа, журналды-даа бодунга ажыктыын барымдаалаш чагып ап турар. Ындыг болганда оларның дугаар бүрүзү ээзинге үнелиг болгаш харылзаа конторалары парлалга тарадылгазын ону барымдаалап организастаар ужурлуг.

Бай-Тайга районнуң харылзаа конторазы (начальниги эш Гогач) почта чедирилгезин кончуг багай организастап турар. Контораның ажылдакчылары келген почтаны далашбиле уваай катташ, боле шарын каар. Колхозтардан келген почтальоннарга санап хүлээтпейн-даа ол-ла шарыы-биле берип каар. Моон ужурунда олар артык-даа, тудуу-даа болгулаар.

«Смена» деп журналды «Тиилелге» колхозта 3 кижи чагыткан, ооң 8, 11, 13, 17 дугаарлары ээлериннге барбаан, а чамдыкта бир кижиде бар, а өскелериндe чок-даа болгулаар. Өске солуннар, журналдар база-ла ындыг. Солунга ат бижип турар кижиден айтырарга почтальоннарже чуй каар, почтальоннар «контораның бергени ол» дээр, а харылзаа конторазы «почтальон будап каан-дыр, ооң неге дээр» мындыг.

Оон туржук, сөөлгү үеде чагылгалар колхозтар аразынга солчур чорук бар апарган. «Тиилелге» колхозка баар чагылгалар «Найырал» колхозта, «Мурнакчы» колхозка баар почта «Тиилелге» колхозка баргылаан турган таарылга чоокта чаа база болган. Шак мындыг четпестерни дарый этсе чогуур.

Б. БАРБА.

ОТ САЛБАС ЧУНАР БАЖЫҢ

Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг колхозта чунар бажыңга от салып, суг изитпээнден бээр 7 ай ажып турар. Сүт-Хөл суурнуң чурттакчылары, ында школаның өөренікчилери ол үеден бээр чунмайн турарлар азы район төвүнде чунар бажыңга чунары-биле ынаар чоруп турарлар.

Чоокта чаа ол чунар бажыңга чангыс катап от салып, суг изиткен. Бензин, керосин кудуп турган демир досказарларны чугбайн суг изидип каанының хараазындан, анаа чунган кижилер ол-ла дораан Суг-Аксының чунар бажыңына катап чунары-биле чоруп турганнар. Ында колхоз баштаар чери, көдээ Совет чоннуң культурлуг амыдыралын экижидеринче сагыш салбайн турар.

О. ЧАҢ-ООЛ.

ЧАЛГААРАНЧЫГ КЕЖЭЭЛЕР

Улуг-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң Алдыы-Шынаада сүт-бараан фермазы база № 2 хову бригадазының турлаа туруп турар. Ында көдээ клубтуң эргелекчилери үргүлчү солчур боордан башка, кандыгдаа культура-массалыг ажыл чоруттунмайн турар. Клубта хөгжүм рекселдери: дошпулуур, гадара, гармонь болгаш биллиард, шыдыраа өске-даа ойнаар хереклелдер чок. Ону чурук, плакаттар болгаш лозунар-биле шимеп кааставаан. Лекция, беседа, аныяктарның кежээлери, боттывынгыр ураг-чүүл бөлүмү болбайын турарындан ында чалгааранчыг кежээлер эртип турар. Ол фермада колдуунда колхозтуң комсомолчу-аныяктары ажылдап турар. Комсомол хуралы чангыс-даа катап болбаан, амга чедир комсомол организациязының секретары чок.

М. СОСКУР-СОЛ.
К. САНДАН.

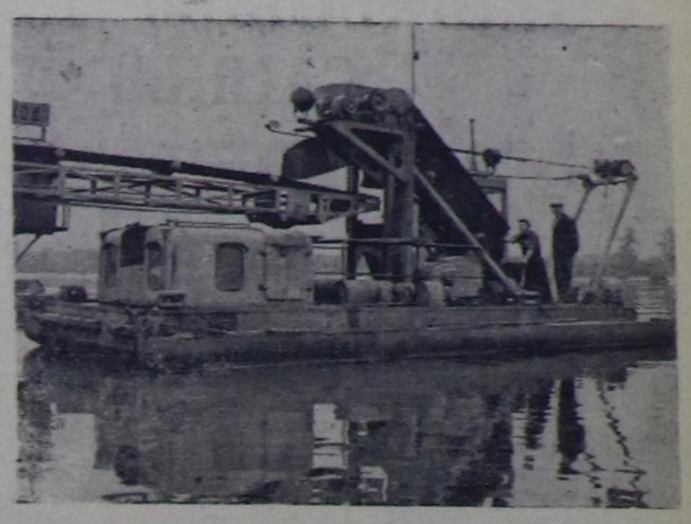

Ленинград. Ыяш болгаш эвилдирик талазы-биле төп эртем-шинчилел институтунда довурак устурар бичии хемчээлдиг машинаның дуржулга хевирин кылып тургускан. Ону бичии хемнер унунга довурак арыглаарының ажылдарынга ажыглаар ужурлуг. Ук машинаның бүлүрүкчүлүү — шахта 30 кубометр довурак казар. Бичии хемчээлдиг болганының ачызында ол машина эптиг болгаш терең эвес кызыы хемнерге бөга ажылдап шылаар.

Чурукта: довурак казар бичии хемчээлдиг машинаның ниити хевири.

Фото И. Барановтуу. СЭТА-ның фотохрониказы.

Кышка удур белеткелди чугулага көөр

Танды районда «Тиилелге» совхозунда кыштаглаашкынга белеткел кончуг хөжүдүп турар. Совхозтуң шупту 18 мың баш хире малының кыштаглары четче септеттинмээн.

Төп сүт-бараан фермазының кышкы турлаанда мал чеми белеткээр кухня септеттинмээн, сүт хүлээп алыр чери чок. Ында 700 ажыг инек кирер кажаага чайгы үеде хойлар кажаалап турган, ооң көрженги ол хеткээр хоортунмаан. Оон ынай 500 тонна ажыг силос чер кырында салдынган, ону ажылчыныарның хууда хой, өшхүзү чаза базып чий берген. Ол-ла фермада саанчылар чурттала бажыңнары-биле четче хандыртынмаан. Ниитээн-биле совхозта 8 инек кажаазының чүгле дөрту септеттинген.

Совхозта 23 хой кыштаглары бар. Хойжулар О. Ланзыы, М. Акан-оол, О. Чартан-оол, К. Дажы-Серен кажааларының көрженин хоорбаан, септелгезин кылбаан. Өске-даа хойжулар кыштаглаашкынга белеткелди багай чоруткан, амгы үеде чүгле 8 кажааны кышка удур белен деп санап болур. Хойжуларның чурттала бажыннар-биле хандырылгазы багай, 16 кижи септелге чок эрги казанах бажыңнарлыг, 13 кижи өглерде чурттап турар. Кыштагларда дөрт кезек черде кудуктар белен эвес, мал чеми белеткээр 3 кухня септелге чок.

Совхозтуң дирекция чери хой малды тарып боозадырын чугулага албаан, ооң туржук 800 хойну тарып боозаткан бис деп кол зоотехник эш Бокушенконуң киржилгези-биле меге медээни бергени сөөлүнде кээп илерээн. Ол ышкаш мал чеми белеткээринің планы четче күүсеттинмээн, харын Элезинниг-Даг ховузунда 30 га хире черден кезип алган сигени ол-ла хевээр шөлде калган.

Кыштаглаашкынга белеткелди совхоз директору эш Кара-оол болгаш кол зоотехник эш Бокушенко кончуг багай удурткан, күш-ажылдың сагылга-чурумун үреп турар кижилер-биле демисешпээн. Оон түңнелинде мал ажылының тускай эртемниглериниң кандыг-даа шөлээ чөпшээрел чокка Кызылче, Балгызынче болгаш Бай-Хаакче чоруп турары чаңчыл болган. Кол зоотехник эш Бокушенко хойжуларның кыштагларын четче хынап көрбээн хем ол чарыында 11 хойжуларга чаңгыс-даа катап барбаан. Совхоз директору эш Кара-оолдуң таваарлап олуруп турары оон черле дээредевес.

С. ТАНЗЫН-ООЛ.

Өвүрнүң хуучулары ажылын түңнеп чугаалашканнар

Райпонуң чыл эгезинден бээр чорудуп келген ажылының дугайын райпо баштаар черинің даргазы эш Ойдуп түңнеп чугаалаан. Мурнукчылдарга бодаарга, бо чылын райпо планныг өнаалгаларын болгаш бараан саарылгазын күүседир талазыбила элээн чедишкинниг ажылдаан.

Күрүнеге дужаар эт, дүк, саржаг дужаары планындан ажыр күүсеттинген. Магазиннерниң тудуг-суурун улам-на улгаттырып, чамдык черлерге чаа магазиннерни немей ажытканы бараан саарылгазын көвүдедиринге ажыктыг болган. Чижээ, мурнунда Хандагайтыда раймаг чаңгыс садыгжылыг ажылдап турда хүнде 5000 рубль хире саарылгалыг турган болза, ам ийи садыгжылыг апарган, хүнде 9000 рубль чедип турар. Дыштаныр хүннерде кудумчуларга янзы-бүрү барааннарны, аъш-чемни делгеп садар депшилгелиг арганы ажыглап тургаш, Хандагайтының садыгжылары бараан саарылгазын улам-на көвүдеткеннер. Ында ажылдап турарларның кол нуруузу садыгның тускай эртемин чедип алган аныяктар. Раймагта Кертик, Далай-оол, ном садыында Саара, Солчур көдээ магазинде өмчүр олар хереглекчи чонга хүндүткелдиг болуп, садыг черлериниң хөй-ниити ажылдарынга идепкейлиг киржип келгеннер.

Отчёттуг хуралга санал берген садыг ажылдакчылары болгаш хуучулар райпонуң ажылында бар турар четпестерни илередип, чидии-биле шүгүмчүлээннер. Бодунуң ажылының дугайында отчётту райпо баштаар черинің даргазы Ойдуп кончуг ховар кылып келген. Хереглекчилер эвилелинге чаа кежигүннер киирип алыр талазы-биле организастыг ажылдар кайы-даа колхозтарда кошкак чоруттунуп турар. Хандагайтыда төп магазин, Солчурда болгаш Дус-Даг да көдээ магазиннер бараан саарылгазының ай, квартал планнарын чедир күүсеттейн турганнар.

Чамдык садыгжыларның билигмергежилиниң кудузун, онаашкан ажылынга ээ-харыысалга чок чоруун билип тура-ла, райпо баштаар чери оларның ажылын хынавайн, үр үеде ажылга тургузуп, кижизидилге ажылын сула чорудуп келген. Оон хараазы-биле ном садыынга турган Маңзыр-оол арагалап, ажыл шагы үзүп туруп берген, сөөлүнде санап көөрге ооң ышкындырыы тос мың рубль болган. Демир аймааның садыгжызынга турган Роза база ол хире рубльди самчыгдаан, а район төвүнде столованың повзры Сарадова үргүлчү арагага хандыкшып, беш мың рубльдиг когаралын чедирген.

Ажылда организас болгаш шыңгыы хыналда чогундан бо ышкаш өске-даа четпестерниң тыптып кээп турарын санал бергеннер бот-шүгүмчүлекчи ёзу-биле илередип, райпонуң ажылын экижиде ринче угланган хемчеглерниң дугайын чугаалаваннар.

С. УСПУНДАЙ.

* * *

Ол-ла районнуң «Кызыл тук» колхозунуң төвүнге хуучуларның участок хуралы болуп эрткен. Анда райпонуң отчёттуг үеде чорудуп келген ажылының дугайында райпо баштаар черинің даргазының илеткелин дыннап чугаалашкан. Бараан болгаш белеткел саарылгазының планын райпо ажыр күүседип, сөөлгү үеде садып алыкчылар ортузунга организастыг ажылдарны эжижидип турар апарганын хуралга демдеглээн.

Саглы көдээ магазини бараан саарылгазының планын эрткен он айларда чүс хуу күүседип, хуучу кежигүннеринге 48 кижини хүлээп алган. Ооң садыгжызы эш Баян-Далай садып алыкчыларга эптиг, ээлдек, кызымаккай ажылдап турар.

Хуучулар боттарының саналдарынга райпонуң четпес ажылының дугайын шыңгыызы-биле шүгүмчүлээннер. Райпога келген барааннарны көдээ магазиннерге өй-шаанда шын үлеп, хуваавайн турар. Ынчангаш бирги чергениң чугула барааннары, чижээ, шай, шаажан аяктар, сүт машиназы, стол, сандай, чем шкафтары, чадаг тергелер, ургуларга янзы-бүрү ойнаарактар Саглы магазинилге үр үеде база-ла чок турган.

Хуучулар мурнунга мындыг отчёттарны хөй-биле кылырын болгаш көдээ садыг четкилеринге райпонуң талазындан үргүлчү дузалап турарын хуралга олурушканнар чугула деп санаваннар.

С. АГБААН.

Эспейн чыдырда-ла...

Шуут хагдынмас, долгайгылай бергилээн шыгыраан эжиктер, чаңгыс каът соңга. Рамзларның дээшпес черлериндeн кушкаш безин хос өде бээр. Эспейн чыдырда-ла, хлеб, быжырган чемнер соой бергилээр, ооң шынзары баксыраар. Далган салыр стелажтары, дус урар харжаа чок, хлеб салыр ыяштары чедишпес.

Барыын-Хемчик райпозунуң Кызыл-Мажалыкта хлеб быжырар пекарнязында ындыг. Райпо баштаар черин канчаар дүвүретпес чоор?!

(Бижинчи В. Сагдыының чагаазындан).

Үлегерлиг садыгжы

Чаа-Хөл районнуң «Бурунгаар» колхозта магазинниң садыгжызы эш В. Витотов совет садыгның чурумун шыңгыы сагыш, ооң культуразын бедидип, кончуг эки ажылдап турар. Ол магазинниң ажылдаар шагын колхозчуларның ажылдаар шак үеэзинге таарыштыр тургускан. Чоннуң хереглел барааннарын бичии-даа үзүктел чокка садыгга эккеп, харындаа кандыг-кандыг барааннарны хереглеп турарының дугайында чоннуң чагыгларын безин хүлээп ап, эккеп садыглап турар. Ынчангаш садыгда ындыг-ындыг барааннар чок дээр чугаалар, хомудалдар биеле чок. Эш Витотов саарылга планын 105—125 хуу күүседип турар.

Эш Витотов үлетпүр болгаш аъш-чем барааннарының булуңнарын авгылап тургузуп алган болгаш янзы-бүрү барааннарны аай-аайы-биле кончуг чурумнуг кылдыр делгеп, оларже чоннуң сонуургалын дыка угландырган. Барааннарның аттарын чаштыр бижигилээн, янзы-бүрү плакаттарны садыгда ында-мында аскылап каан. Садыгның ишти, дашты үргүлчү арыг-шевер туруп турар.

Бистің садыгжывыс бодунуң дуржулгалыг, кызымаккай ажылы-биле болгаш садып алыкчыларга ээлдек, эвилең чоруу-биле чоннуң ханы ынакшылын болгаш бедик хүндүткелин чаалап алган.

Б. НОРЖУН.

Хамык ужур—садыгжылар солчурунда бе?

«Коммунтудугнуң» тудуг-монтаж эргелелиниң ажылчыннарының саны немежип турар, ынчангаш анаа буфет ажыдарын үргүлчү негеп турган бис. Ол негелдени тудуг-монтаж эргелели күүсеткен. Мурнунда контора турган бичии бажынны хостааш, ооң чанынга веранта кылдыр бир делгем өрээлди немей кылган. Анаа 50 хире кижи хары угда чемненип болур. Шынын чугаалаарга, ындыг эки дериттинген буфет Кызылда чок. Ооң тудуунга безин 15 мың рубль чарыгдаттынган.

Ынчалза-даа хөй-хөй ажылчыннар чыглыр бо делгем буфетте аъш-чем ховар, шынары багай болур, сөөлүүредир куруг чыгыы турар апарган. Маңаа дүште изиг чемнерни болгаш өске-даа чемнерни эккел турары-биле № 1 чайнал хүлээнип алган-даа болза, ол хүлээлгезин күүсетпейн турар. Хомудалдар чыылзачыылза — горпога четкен. Ынчалзажок горпо буфеттің садыгжыларын алды ай иштинде дөрт удаа солуурубиле кызыгаарлаттынган. Ол-ла үениң иштинде горпонуң хөй-ниити чемненилгезиниң директору эш Щеглов маңаа келгеш, буфеттің ажылын чаңгыс-даа катап сонуургаваан.

Ажылчыннарның саналдарын ёзугаар кылдынган бо буфетти аъш-чем аймаа-биле хандырарын негеп турар бис.

В. МИРОШНИКСВ,
«Коммунтудуг» трестің тудуг-монтаж эргелелиниң мастери.

Күш-ажылчы белек

Тыва тудуг тудуг-монтаж эргелелиниң Монгуш Очур-ооллга удуртканн комплексилиг бригадазы Октябрьның байырлалынга чедишкинниг ужуражыр дээш кызымак ажылдап турар. Олар Кызылдың он бирги чаа школазының тудуунда. Даш тудугнуң бирги каздының салыышкыны чедишкинниг чоруп турар.

Бригадада 16 кижи бар, олар байырлалга утхуштур бетонноашкынны доозар, ынчангаш октябрьның бүдүрүлге планын 130 хуу күүседир хүлээлге алганнар. Амгы үеде дашчылардан М. Мөнге, С. Кандрашев, бызаңчылардан Т. Балчый, Д. Чүлдүм-оол, ажылчыннардан Ончумаа, Кестякова база өскелер-даа хүн нормазын ыракта ажыр күүседип турар.

С. САНДАН.

Дарый доозар

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелиниң баштаар черинің хуралынга болгаш Чыргакы көдээ Советтин сессиязынга мал кыштагладышкынынга белеткелдиг чоруп турарын чугаалажып көрүп, мал фермаларының бригадирлериниң илеткелдерин дыннаан. Малчыннарның кыштаглар-биле хандырылгазын хынап көөрге, мал кыштагладышкынынга белеткел четпес чоруттунганы илерээн.

Сөөлгү чылдарда колхозтуң малының баш саны өскениниң түңнелинде 5 чаа кыштаг турлагларны немей тударын планнаан турган. Ам үеде ол планның чүгле кезии күүсеттинген. Шык-Бажы деп черде 100 бызаа кирер кажааны тудуп доосказ-даа болза, ооң чанында инек кажаазының кырын ам-даа шыннаан. Хову-Аксы деп черде кажааны 150 инекке өйлештир алгыдар болгаш 100 бызаа кирер чаа кажааны тудар ужурлуг турбуже, ол ажылдар кылдынмаан.

Хойжуларның, өшкү кадарчыларының кыштаглары белен эвес, хойжулар кыштагларында кажааларының иштин коптарбаан, мал чемин чоокшуладын албаан. Хойжуларның чурттала бажыннарының септелгези багай. Мал ажылының тускай эртемниглери хой кыштаглары-ның байдалын таарыштыр тургузар хемчеглерни ап чоруттаан. Ооң түңнелинде хойжу Монгуш Чоланың кажаазын хөлүн эртир улуг кылдыр алгыткан. Бо чылын одарларын сигени өлбек эвес болганы-биле хойларны бир коданга 300-тен хөйү тургузуп болбас. Ынчангаш оларны хойжуларга чөп хуваары негеттинип турар.

Колхоз баштаар чери болгаш көдээ Совет мындыг байдалды өөренип көргеш, мал кыштагладышкынынга белеткелди күштелдирер хемчеглерни ап чоруткан. Кошкак ажылдыг хойжуларны дээре кижилер-биле солаан. Октябрь революциязының 43 чыл үүнга утхуштур мал кыштагладышкынынга белеткелди бүрүн доозары-биле октябрьда шалыпчы айны чарлаан. Малчыннарга дузалаары-биле 2 кезек черге аныяктар бригадаларын тургускан. Бо ажылды эки организастап, ам-даа эчизинге чедирери негеттинип турар. А. АКАРА.

Төтчегледиишкинде

Улуг-Хем районнуң «Х Улуг хурал» колхозунуң баштаар чери малдың быжыг чем-суурун тургузар, белеткеттинген чемни хорамча чок кадагалаар талазы-биле боттуг хемчеглерни албайн турар.

Бо чылын сиген белеткелиниң планын колхоз ниитизи-биле чүгле 53 хуу күүсеткен. Ындыг турбуже, Кара-Тал участогунуң Кызыл-Чыраада болгаш Баян-Кол унунда сараттаан сигеннерин мынчага чедир кажаалаваан, ооң уламындан сигенни колхозтуң болгаш колхозчуларның хууда малдары төтчегленгеш эгелээн. Чижээ, Баян-Кол унунда 3 сараат сигеннің салымы шиитпирлеттинип, ам чүү-даа артпаан.

Баян-Колдуң ол-бо талазында таараан 20 ажыг га кукуруза, көк-суула, чумиза хереглиг малга эн-не хоолулуг чемнерни ажаан ап чадап турда-ла, мал чип дооскан. Бүгү культураларның тарааларының саваннарын ажаап алырының аргалары турбуже, оларны ол хевээрзин черде каптан.

Колхоз баштаар чери биле партия организациязы колхозчуларның болгаш техниканың күжүн чөп ажыглавайн тургаш, бо чылын сиген кезилдези, тараа ажаап алышкыны ышкаш мындыг ийи улуг кампанияны капсырлаштырганының уламындан оларның кайызы-даа амдыгаа чедир доозулбаан.

Колхозтуң Кара-Тал участогун харылаан турар эш Доржан ниитинің малынга белеткээн чем төтчегледиишкинде турар мындыг байдалбиле эптежип, бо четпестерни чайладыр дугайында боттуг хемчег албайн, сагыш-амыр олурарын кижи кайгаар чүве.

Эрткен чылын колхозтуң малындан 3 мың ажыг баш мал хораан чорукту бо кыжын катаптавас төлээде, малдың эки чем-суурун тургузар, мал чемнерин чөптуг болгаш камныг ажыглаар деп, колхозчуларның чартык чылдың түңнелин үндүрген хуралының шиитпириниң мындыг дурген уттундура бээри элдептиг-дир.

Үстүнде четпестерни эң дурген чайладыры, арткан сигеннерни чидириг чокка кадагалазары, кыштагларга өй-шаанда чедирери негеттинип келген.

К. ОЮН.

КОЛОНИАЛДЫГ ДАРЛАЛДЫҢ СӨӨЛГҮ САННЫГ ХОНУКТАРЫ

Национал хосталгалыг революциянын арыг салгыны Чөөн чүктүч улустарынын төөгүзүнде чаа арынарны доктааттынмас шапкын күшбиле ажыдып турар. Колониализминиң кижи көөр хөөнү чок системазы бис көрүп турувуста-ла буступ дүжүп турар. Чүгле сөөлгү он беш чылдың иштинде хамаарышпас бот-эргелиг хөгжүлдениң оруунче барык бүдүн чартык миллиард хире кижилер, тодаргайлаарга, чер кырында чурттап турар бүгү кижилериниң чартыы кирген. Ынчалза-даа Азияда, Африкада болгаш Латин Америкада ам-даа 100 миллион ажыг кижилер колониалдыг дарлалда хевээр арткан.

ПУЭРТО-РИКО—«НОГААН ТАМЫ»

Өлүп бар чыдар колониалдыг системаның бо үеде кол челенгижи болза америк империализм апарган. Бо дугайында элээн хөй америка социалогтар ыят чокка миннип турарлар. Оларның бирээзи—Томас Адам дээрзи «Амгы үениң колонизлизми» деп номда мынча деп бадыткап бижип турар: «Бирги делегей дайыны Европаның кошкап божаннаан улуг чурттарының колониалдыг күчүзүн айыылдыг кыжаныышкынга таварыштырган, ийигизи болза, оларны америк экономиканың болгаш чепсектиг күштүң хамаарылгазынга киирген. Колониалдыг системаны камгалаарының харыысалгазы америк дипломаттарже шилчип келген».

Бодунуң империалистиг каргыс доктриназынга долузу-биле дүүштүр, АКШ чер бөмбүрзээниң хөй-хөй черлеринде колониалдыг эжеледи боттандырбышаан, аңаа бодунуң шериг плацдармларын тургускулап, Алжирда дайын хевирлиг колониалдыг дайыннарны деткип, акша хөрөнгүни аңаа берип турар болгаш Конго ышкаш ындыг чурттарга колониалдыг корум-чурумну катап тургузарын оралдажып турар.

Америк колониализминиң онза хевири болза, «колониализмге удур» деп лозуңнар-биле күштүү-биле чагдының турарында. Ындыг болза-даа, пропагандисчи ол шуугаазын АКШ-тың империалистиг политиказы-биле канчап-даа дүүшпейн турары болгаш төөгүнүң фактыларынга удурланышкак болуп турары кижи бүрүзүниге илдең болуп турар. Каттышкан Штаттар ам үеде безин өлөөн каш колониларны эжелеп турар: Пуэрто-Рико, Панам каналының зоназы, америк Виргина ортулуктары Гаум, Каролин, Маршалл болгаш Марианск ортулуктарны эжелеп турар.

Американ колониларының эн улугларының бирээзи—Пуэрто-Рико—8,9 муң дөрбелчин км шөлдүг болгаш 2,3 миллион чурттакчылыг. Пуэрто-Рико дээрге, чер бөмбүрзээниң кырында эң чаагай, чараш черниң бирээзи. Субтропиктиг агаар-бойдустуг, үнүш дүжүткүр хөрзүннүг болгаш хөй чаашкын чаарындан шаанда, ол чурттуң үндезин чурттакчылары — индейлер — кедээ ажыл-агыйның эң хөй янзы культураларының ажок байлак дүжүдүн ажаап ап чораан. Чурт кедээ шагда мөңге ногаан үнүштер-биле шыптынган турар боорга ону аянчорукчулар Пуэрто-Рико «ногаан дываажан ораны» деп адааннар.

XV үүс чылдың төнчүзүнде Пуэрто-Рикону испан конкистадорлар эжелеп алганнар. Колонизаторлар ооң эжелекчилерге үдур үндезин чурттакчыларын — индейлерни — барык шуптузун өлүрүп чок кылгаш, Африкадан үүс-үүс муң негрлерни эккелгеннер. Америка биле Испания аразынга 1898 чылда болган дайының сөөлүнде, Пуэрто-Рикону өөзи Каттышкан Штаттар апарган. «Колониализминиң эстафетазы» идегелдиг хөлга шилчиттинген, үүге дээрге, бодунуң дерзиизи, чилбизи болгаш ажык-кончаачы, алыскак-чискээнин талазы-биле америк-янкилер мурнукуларындан чыдып каар үүвези чок. Ол үеден эгелээш-ле Пуэрто-Рикону экономиказы ооң үндезин чурттакчыларының хөгжүлдезиниң эрге-ажыынга эвес, харын Уолл стриттиң чиженнеринге ажык кончаалыг кылдыр өзүп эгелээн. Ынчангаш Пуэрто-Рико кыска хуусаа иштинде «чигир биле таапкы» бүдүрер колония апарган, а ооң бажынга американың дөрт күчүлүг улуг компаниялары туруп турар.

Ам тарын ажыглап турар бүгү черниң 80 хуузун американнар ээлеп турар. Пуэрто-Рикону даштыкы садыының 94 хуузун АКШ контрольдап турар. Ол чорук болза, калчаалыг чиженг ажыл-чорудулгазын калбартырынга америк монополияларга долу арганы берип турар. Үүгле чаңгыс ак-быдаа ужун Пуэрто-Рико америк шыптактарга 1—2 миллиард долларны чыл бүрүде артыкка төлеп турар.

Пуэрторик ажылчыннарның ажыл төлевири Американың бодунда эң эвээш төлевирлиг америк ажылчынның ажыл төлевириниден 5 катап эвээш. Пуэрто-Рикода хөй үүс муң кижилер доктаамал ажыл чок бооп турар. Бразиль экономист Де Кастро «Аштың географиязы» деп аттыг бодунуң номунда Пуэрто-Рикону «делегейде аштанчы чоруктуң картазында кара мөң-дир» деп адаан.

«Ортумак пуэрторикожу төрүттүнгениниң эгелээш өлүжеге чедир ядарал түрегделге чурттап эртер. Олар сарыг халыыдан азы маляриядан аарыг ада-иелерден төрүттүнер, чажындан-на аштап түрээр, бүгү чурталгазың сыңыышпас, хир-чамныг казанакка эрттирерлер» деп америк географтар Гарвер биле Финг олар бижип турарлар.

Пуэрто-Рико болза, АКШ-ка «хостуг каттышкан» күрүне деп Вашингтон 1952 чылда чарлаан. Мактаттынган америк демократия пуэрторикожуларга АКШ-тың хамаатызының бүгү хүлээлгелерин чүктеткен, ынчалза-даа оларга кандыг-даа эрге бербээн. Пуэрторикожулар үндурулгаларны төлеп, америк шеригге албан эрттирип турар, ол хирезинде АКШ-тың конгрезиниң болгаш президентизиниң сонгулдаларынга киржир эргези чок. Пуэрто-Рикониң президент-комиссары АКШ-тың төлөөлекчилер палатазынга чүгле чөвүлээр эргелиг. Американың «Газет энд дейли» деп солуну ол ортулуктуң байдалын көргеш, ындыг тезис Вашингтонның албан бижининге удурланышкак болза-даа шынында Пуэрто-Рико болза «Американың колониязы-дыр» деп түүнелди кылган. АКШ-тың Коммунистиг партиязының баштыңнарының бирээзи Уильям Фостер Пуэрто-Рикога чорааш, өзулуг дываажан ораны дег бооп болур бо мөңге ногаан, кайгамчык чаагай ортулукту америк капиталистиг дарлал «ооң чурттакчы чонунга ногаан тамы» кылдыр хуулдурган деп бижээн.

РАСИЗМ—КОЛОНИАЛИЗМНИҢ ЧЕПСЭЭ

Американ журналист бир-ле катап Африкада Лагос деп черде неграларның чурттап турары казанактарының чаны-биле эртип бар чыда, орук баштап чораан кижизинден: ядыларның бо хирлиг, чыдыг казанактарында чүге сээктер чок чүве боор деп айтырарга, демгизи мынча деп харыылаан: «Сээктер бе? Олар маңа турбастар. Ындыг багай чытка олар канчап шыдажыр дээр силер».

Африканың чурттакчы чонунун хөй-нуруузу XX вектиң ортаа үезинде—атом энергиязын болгаш октаргай шингээдип ап турар векте—эң ядыы түренги байдалда турар. Ынчаарга ол болза колонизаторларның эжелекчи чоруунуң дорт уржук хайындан бооп турар.

Африка ам-даа-ла колониализминиң кол уязы бооп хевээр артпышаан. Континентаның чурттакчы чонунуң барык үштүн бир кезээ кижиниң болгаш хамаатының эң бөдүүн эргелерин ам-даа казыттынган хевээр арткан. Мурнуу Родезияга африканчы биле европейжи чугаалажыр болза африканчы бөргүн үштүн алгаш, европейжиниң мурнунга шериг кижи ышкаш хере тепкеш, дорт турарын негеп турар. Африканчы кудумчуга «дээди расаның» төлөөлекчизинге үжурашканда аңаа орук чайлап бөөр үжурлуг бооп турар. Колониалдыг дүжүметтер африканчыны кый деп эккелгенде, эки дээнде-ле шала кырынга олурарын чөпшээрээр. Документилерге болгаш парлалгага африканчыларны «бо чернии» деп адап турар, ынчаарга колониалдыг дүжүметтер тус чурттуң кижилери-биле чугаалашканда «адыгуузын», «сарбашкын» болгаш өске-даа бак сөстер-биле ону дорамчылап турар.

Африканың эң улуг колониалдыг девискээрлериниң иштинде Англия колониязы Кения, Родезия федерациязы болгаш Ньясаленда, Уганда, Сьери-Леоне, Басутоленд, Бичуаленд, франция колониязы Алжир болгаш Мавритания, бельгий колониязы Руанда-Урунда, Португалия колониязы Ангола, Мозамбик, Мурнуу-Африка Эвилелиниң мандаттыг девискээри—Мурнуу-Барыын Африка хамааржып турар.

Колониалдыг дээрбедээшкининиң магнаттары бодунуң туружундан дүжүп бөөр хөөнү чоктар болгаш Африкага бодунуң тергиидээшкининиң хуусаазын бүгү күжү-биле уздырын оралдажып турарлар. Аңгы-аңгы национаддарның болгаш улустарның ажылчы чоннарының сырый каттыжыышкыны колонизаторларга кайы хире улуг өлүмнүг айыыл болурун билгеш, олар бодунуң колониларынга сөөк-язы ылгаар чорукту күштүү-биле албадап кирип турар болгаш национаддар аразының өжөөннежир чоруун нептередип турар.

Африканың колониалдыг кезээнде «кештиң өңү-биле моондактаар» чорук базым бүрүзүнде таваржып турар. Аңгы-аңгы аймак сөөктүн кижилери чангыс черге чурттап болбас. «Кара кештиглерге» мергежилдиг күл-ажылы кылырын чөпшээревейн турар. «Кара кештиглер» европейжилер-биле кады демир оруктуң вагонунуң бир купезинге кады чоруур эргези чок. Оларга тускай автобустарны болгаш трамвайларны тургускан. Демир орук станцияларынга, почта салбырларынга, чазактың хөй-хөй албан черлеринге «кара кештиглерге» тускай өрээлдерни тургускулаан. Универсаль магазиннеринде болгаш бай базыңнарда «бо черниң кижилеринге болгаш ыттарга» деп бижиктиг тускай лифтилер—боду көдүрлүр чадалар бар бооп турар.

Чамдык африка колонияларда аъш-чем продуктуларының прейскурантызы «европейжилерге садар бараннар» болгаш «бо чернинге садар бараан» деп ийи бөлүкке чарган бооп турар. Бирги бөлүктүң аъш-чеминде 20—30 үүл продуктуларның аттары турган болза, ийигизинде ооң саны үүгле 6—9 ат-биле кызыгаарланган. Эыт, сүт, ак-саржаг болгаш оода чадаарда кызыл-тастан, көк-тараадан кылган хлеб безин ийиги бөлүкте шуут чок болуп турар. Мал согар черлерде эытке кагар ийи таңма бар бооп турар, бирээзин—көк өңнүг будук-биле «үүгле ак кештиглер хереглээринге» дээн, бирээзин—ногаан өңнүг будук-биле «үүгле кара кештиглерге» деп бижээн бооп турар. Үүгле ак-кештиглерге аъш-чем садар черден үүве садып алырын оралдашкан дээш кара-кештиг кижилерни эттеп соп, кемдедип турар.

Кандыг-даа кижилерге ылгал чокка буянныг дузалыг үүле херекти бүдүрер ужурлуг кадык камгалалы чижектиг ажылдың талазындан безин ажыы-биле сөөк-язы ылгаар чорук көстүп турар. Эмнелге черлери: ооң чамдык оран саваларында ак кештиглерни эмнеп турар, ол кезээ өлөөн эки дериттинген. База бир кезээ кара кештиг чурттакчы чонну эмнээр, ол кезээнде аарыг кижилерни шуут шала кырынга чыттырар болгаш аарыы экириинин ырак мурнунда үндүр бижиптер таварылга эвээш эвес.

Кижиниң эң бөдүүн эрге шөлөзин мынчалдыр дорамчылап турар системаны ох-чыданың күжү-биле хонны төп тургаш Африкага камгалап артырып алырын колонизаторлар оралдажып турарлар. Англия колониязы Кения ам үеде аажок улуг шериг лагери ышкаш сагындырар. Момбаса портка десант шериглиг корабльдер кээп турарлар. Кениянын аэродромнарынга Англияның шериг болгаш десант дүжүрер самолёттары ужуп кээп хонгулап турар. «Дейли геральд» деп лондон солунунун дыннадып турары-биле алырга, Кениянын колониалдыг төөгүзүнде кажанда-даа туруп көрбээни эң улуг шериг маневрин Лондон аңаа эрттирер, ол орта 6,5 муң ажыг шаажылакчылар (карательдер) киржир деп турар. Колонизаторларның бут басканы африка черлери хып турар. Чыда-даа, үгер-бооларда, сөөк-язы ылгакчыларның кара сагыштыг мегечи аргазы-даа колониалдыг дарлалды өлүмден камгалап ап шыдавас.

АЗИЯДА КОЛОНИАЛИЗМНИҢ ЭМНЕТТИНМЕС ОЮЛГАНЫ

Барыын Ириаңның девискээринде голланд колониалдыг корум-чуруму ол хевээр артырары «Индонезияның мага-бодунда колониализмниң экиртинмес оюлганы-дыр» деп бодунуң чугааларының бирээзинге президент Сукарно адаан. Империалистер Азияда үүгле Барыын Ириандан эвес, харын база Гоа, Даман, Диу, Мальдивский ортулуктар, Сингапур, Тимор, Британ Борнеозу, Сянган (Гонконг), Аомань (Макао), Аден, Бахрейн, Катар, Кувейт, Оман болгаш өске-даа колониалдыг ындыг эжелеп алган черлериниң барла күжү-биле халбактанып туттунуп турарлар. Үстүнде адаан колоний девискээрлерде 12 миллион ажыг кижи чурттап турар.

Азияның колониалдыг улустарының ядарал болгаш хинчектээшкининиң бижиир-даа аргажок улуг. Чижээ, Барыын Ириаңның чурттакчы чонунуң хөй нуруузу аштан болгаш аарыгдан өлүп турар. Гвинеяның голланд кезээнде «депшилге» деп адап турар үүве дээрге, бичии уругларның хөй кезииниң өлүп турарының, маляриянын, сөөк-язы ылгаар чоруктуң, бюрохратиянын, хаалы алыр, өлүрүкчү дерзин чоруктарның дугайында тоол чугаа-дыр деп «Политика болгаш культура» деп голланд журнал демдеглеп турар.

Меруакеде (Барыын Ириаңның мурнуу талазында) голланд резидент шуут-ла мынча деп чугаалаан: «Бо чернин үндезин чурттакчыларының өлүп төнери бо черниң хөгжүлдезинге шаптык бооп шыдавас. Харындаа-ла, мен бодап көөрүмге, хая-хая ышкаш хожудангай төрел бөлүктүң бары хөгжүлдеге шаптык бооп турар ышкаш кылдыр чамдыкта мөңгө ынчаар сагындырып келир. Делгем девискээрде үнген эрик дургаар кокостар пальмазы европейжилерниң холунга чүмү-биле турар болза амгы берип турарындан хөй чүвени баар».

Голланд дайынырактарның «Милитер спектатор» деп солуну болдунуң сөөлгү номерлериниң бирээзинге, Барыын Ириаңның чурттакчы чонун мөлчүүрүнүң ужур-дүржок планын мынча деп бижээн: — Мал чүдүрер орнунга үндезин чурттакчыларны эң хөйү-биле ажыглаза эки. Ооң өртээ лыка чиик болгай... Малдың дугайында сагыш човаар, ону чемгерип, ажаар, ветеринар хайгааралы база херек апаар, а папуастарга — үндезин чурттакчыларга чүү-даа херек чок».

Америк империализм бодунуң араатансыг салааларын сөөлгү үеде Барыын Ириаңче сунуп турар апарган. АКШ-тың шериг-далай күштериниң начальниги адмирал Бэркиниң ажыы-биле медеглээни болза, американнар Барыын Ириаңны Тайвань ышкаш, бодунуң Оожум океанда «камгалал системазы» деп адаар чүвези-биле дөмей санап турар дээн. Ынчаарга АКШ-тың шериг-далай күштериниң штавының начальниги генерал Тейлор болза, Барыын Ириаңны Азияның Мурнуу-Чөөн талазында «СЭАТО системазын дыка күштелдирип турар» деп санап турар. НАТО-нуң командылал чери-биле дугуруушканын өзугаар, бо чылдың сентябрьде Барыын Ириаңче Голландияның чаа чадаг шериг кезээн, база америк реактивтиг шүүргедекчи самолёттарын чоруткан. Ортулуктуң эрик талазы шуптузу шериг баазаларының четкилери апарган. Оларны тургузарынга ол черниң чурттакчыларын, ооң иштинде бичии болгаш өлөөди уругларны күш-биле сүрүп эккеп турар.

Португалияның Гоаның девискээринде колониалдыг эжеледи 450 ажыг чыл иштинде үргүлчүлеп келген. Гоаның бодунуң Ие-Төрээн чурту Индия-биле катап каттыжарынга лиссабоннуң эрге-чагыргазы кадыгдошкун дерзин аргалар-биле шаптыктап турар. АКШ-тың талазындан күткээзиниг холгаарлаашкыны Гоа айтырыын база нарыыдадып турар. Гоа биле Диманганга шериг баазаларын тургузар дугайында американ-португалия чажыт дугуржулга бар. Ындыг янзылыг Индияның чарылбас кезээ болур Гоаның девискээрин португалияның эжелеп турар чоруунга АКШ ооң эштенгизи болуп турар.

Сөм даайның хөлегези сөөлгү үеде британ Борнеонуң кырынга база көстүп келген. Сөм даай ол колониядан атлантика коалициң талазы-биле эжи — Англияны үндүр кызыптарын оралдажып турары тодаргай бооп турар. Каттышкан Штаттар Борнеону сонуургап турар, үүге дээрге Азияның Мурнуу-чөөн талазының айыыл чок чоруу-биле ол холбаалыг. «Сөм даай эрге-чагырганы бодунуң холунга алгаш, Борнеога ракета баазаларын тургузар ужурлуг» деп «Юнайтед пресс Интернейшнл» агентилели бодунуң дыннадыынга бижээн.

Араб чөөн үүктүң районунда колонияларның дыка хөй нуруузу ат кырында Англияныы бооп турар. Ындыг болза-даа бо колонияларның улустарың мөлчүүрүнге безин америк империализмниң киржилгези улам угладып турар. Чижээ, нефть тывыжының талазы-биле делегейде үшкү черде туруп турар Кувейттини англо-американың «Кувейт ойл компани» деп Компаниязы эжелеп турар. Даштыкы чурттуң дээрбечилериниң сейфинче алдын төктүп кирип турар, ынчаарга Кувейттиң кол чурттакчылары — нефть ажылчыннары шыдажыр аргажок ядыы түренги байдалда чурттап турарлар.

Бужар, бак ёралыг колониалдыг системаның моон ыңай-даа үргүлчүлеп турарынга болчуушкунун агартыр дээш империалистиг пропаганда колоний улустар хожудангай. олар хамаарышпас бот-эргелиг күрүне бооп башкартынып туруп шыдавас дээр дугайында пропаганданы аажок кызыдып тарадып турар.

Ынчалза-даа чайлаш чок өлүмүнден колониализмниң амы-тынын камгалап алыр дээн чөгенчиг болгаш буруулуг бак ол оралдажыышкыны бууразшкынын чайлавас. Бодунуң түржок кем-буруулуг үүлгединиин ужун империализм ам төөгүнүң шииткелиниң, кижи төрелгетенниң шииткелиниң мурнунга туруп турар. КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязының индиринден чугаалаан Н. С. Хрущевтуң төөгүлүг чугаазы болза бак ёралыг колония системазынга шынгыы буруудакчы акт болган.

ВЛ. ЛИ,
төөгү эртемнериниң кандидады.

Румын Улус Республикада. Румын -совет найыралдың айы чоруп турар. Ооң үезинде совет экономиканы, эртемнин, культурэның чедишкиннериниң дугайында илеткелдерни болгаш лекцияларны чорудар, Совет Эвилелиниң дугайында делгелгелерни организаттаар, оруулар ышкаш хоорулгаларны болгаш совет авторларның чогаалдарындан концерттерни үндүрер деп турар.

Румынияже совет төлөөлер аъттаныпкан.

Чурукта: Бухарестиде румын-совет найыралдың бажмаының залында ук айга турасказаткан байырлыг хурал.

Фото Алжерпресстиң.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының политиктиг комитединде

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Чепсегленишкинни дүжүрериниң дугайында айтырыг талазы-биле ниити санаонал солчуушкуну ийи неделя дургузунда үргүлчүлеп турар. 10 чурттарның, коллуунда-ла Женевага болуп турган чугаалажыышкыннарның киржикчизи күрүнелериниң төлөөлери боттарының бо талазы-биле бодалын илереткеннер. Ынчангаш АКШ-тың болгаш ооң эвилелчилериниң төлөөлекчилери Женевага-ла туружунда хевээр дээрзи ооң илерээн. АКШ-тың, Англияның, Канаданың, Италияның төлөөлекчилери чепсегленишкинни дүжүрериниче шынап-ла чүткүп турар хевирлиг болур дээш чүүл-бүрү аргаларны ажыглап, хоозун чулчуруушкуннарын үргүлчүлээн.

ССРЭ-ниң төлөөзи В. А. Зорин барыын чүк чурттарының туружун барден-бирээ чокка сойгалап илереткен.

Чепсегленишкинни дүжүрериниң дугайында англи резолюция төлевилели болза хыналданың техниктиг кезектериниң дугайында ажык чок шуугаазыннарже угландырган, боттуг эвес санаал деп ол айыткан. Ол ышкаш АКШ-тың, Англияның болгаш Италияның катай киирген төлевилели база-ла ындыг сорулгалыг. Ооң кол-ла сорулгазы чепсегленишкинни хынаары болуп турар. Ол болза делегейге шпионнаашкыныың дүрүмүүткен системазын тургузар дээн оралдажыышкын-дыр деп В. А. Зорин демдеглээн.

В. А. Зорин ооң ыңай барыын чүк күрүнелериниң Совет Эвилелинге удур хоп-мегезиниң үндезин чогун сойгалап илереткен.

Чепсегленишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрер дугайында айтырыгны Политиктиг комитетте чугаалажып көрүп турарын бүгү делегейниң улустарының улуг кичээнгей-биле хайгаарап турарын айыткаш, В. А. Зорин Совет Эвилелиниң бо талазы-биле тодаргай саналын АКШ-тың болгаш ооң эвилелчилери күрүнелериниң төлөөлериниң хүлээн албайын турарын олар база билип турар деп демдеглээн.

Чепсегленишкинни дүжүрериниң кол-кол принциптериниң дугайын шыңгыызы-биле дугуржурунче барыын чүк чурттарын кыйтырган, В. А. Зориниң айытканы болза: бир эвес барыын чүк күрүнелери чепсегленишкинни дүжүрериниң дугайында чугаалажыышкыннарны боттарының дайынызырак политиказын чажырып, агартырынга ажыглаар чоруун үргүлчүлээр болза, совет төлөөлер бо айтырыгны Политиктиг комитетке чугаалажып көөрүнге киржирин соксадыр апаар.

Амгы үеде АКШ болза чепсегленишкинни дүжүрериниң дугайында үре-түүнелдиг чугаалажыышкыннарны кылырына белен эвес, а ооң эвилелчилери—ындыг чугаалажыышкыннарның чедишкинниг болурунга идиглиг боттуг саналдарын киирбейн турар деп ССРЭ-ниң төлөөзи айыткан.

ССРЭ-ниң төлөөлекчизи чугаазын дээзарда мынча дээн:

— Чепсегленишкинни дүжүрерин шиитпирлээр кара чангыс арга болза чепсегленишкинни дүжүрериниң дугайында айтырыг талазы-биле КНО-нуң Кол Ассамблеязының тускай сессиязын келир чылдың чазынында чылдырган, аңаа чазактар баштыңнарын база күрүнелериниң эң харыысалгалыг ажылдакчыларын киириштирери болур.

Октябрь 25-те болган эртенги хуралга Албанияның болгаш Бразилияның төлөөлери база үүве чугаалаанар.

Конгода үймээнчилерниң чаа сүлчээзи

ЛОНДОН. (СЭТА). Конго үймээнчилериниң баштынчызы полковник Мобуту Лумумбаның дүрүм өзугаар соңгуттурган чазаан дүжүрер болгаш бодунуң божаннаан өзу-чурумун камгалап алыр дээш чаа сүлчээни боттандырарынче эгелеп киргени информация агентилелдериниң дыннадыларындан билдинип турар.

Рейтер агентилелиниң корреспондентизиниң Леопольдвильден дыннатканы болза, үймээнчи өзу-чурумну «ажык болдурар» сорулга-биле Мобутунуң талалакчыларының тургусканы «чигине комиссарларның чөвүлели» дээр үвениң хулунга бүгү күүсекчи болгаш хоойлужудулга эрге-чагырганың шилчээнинин дугайын, ынчангаш «чөвүлелдин» ажыл-чорудулгазының үезинде конго парламентини тараткының дугайын Мобутунуң айтыышкынын өзугаар чоокта чаа Конгонуң найысылалынга база катап—бо удаада «албан өзүзу-биле» чарлаан болуп турар. Мобутунун өзу-чурумун хүлээп көрзүн деп дилегни Каттышкан Нациялар Организациязынга ол чорудар деп турар дээрзин база чарлаан.

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Леопольдвильден кээп турар дыннадылардан билдингени болза, үймээнчилер хуулда ат-алдарынга идегел чок болганы-биле боттарының бак үүлгедиглерин президент Касавубунуң ады-биле чажырып чаарын оралдажып турарлар. «Чигине комиссарларның чөвүлелиниң» төлөөлекчизи чоокта чаа парлалга төлөөлекчилеринге президент Касавубу үймээнчилериниң ол органың «бүрүү-биле деткип турар» деп медеглээш, президентиниң үндүргени дээр чергелиг декретти номчаан.

Ынчалзажок Юнайтед Пресс Интернейшнл агентилелдиң корреспондентизиниң демдеглээни-биле алырга, Мобутунуң төлөөлекчизиниң корреспондентилерге көргүскен документизинде Касавубунуң эвес, а «Чигине комиссарларның чөвүлелиниң» баштыңы Бомбококуң болгаш «юстиция комиссары» Лихаунуң холунуң үүктери бар болган.

Мобуту бодунуң байдалын быжыглаар сорулга-биле шериг хемчеглерин база ап турар дээр дугайын Конгонуң найысылалындан келген дыннадыглар моон-биле кады херечилеп турар. Мобутунуң шериг кезектери Леопольдвильде кол-кол черлерде туруштарны, эжелээн деп дыннадып турар. Полковник Мобутунуң найысылаче далаш-биле келдирткен тисвиль бронемеханизаттаттынган бригада хоорайже поход кылыры-биле тургустунган. Юнайтед Пресс Интернейшнл агентилелиниң корреспондентизиниң айтын турары-биле алырга, «Конгода байдалга контроль Мобутунуң холундан дүргени-биле адырлып турар».

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Мобуту бодунуң реаксылыг өзу-чурумун деткиир кылдыр дузаламчыны КНО-нуң чиигине секретары Хаммаршельдиден дилээри-биле октябрь 25-те Нью-Йорже ужудун үнүптеринге белеткеннип турган бодунуң ани-чоруун соксаткан.

Мобутунуң олче чоруурун соксаткан чоруктуң чылдагааннарының дугайын Нью-Йоркта албан өзүзу-биле дыннатпайн турар. Ынчалзажок Юнайтед Пресс Интернейшнл агентилелиниң Леопольдвильде корреспондентизиниң херечилеп турары-биле алырга полковник Мобуту бодунун чок турган үезинде чуртта эрге-чагырга Патрис Лумумбага баштаткан дүрүмүүт чазактың холунга кире бөөр болду бе дей чүведен корткан.

Мобуту шеригге контрольду ышкынып турарындан базе дыка дүвүреп турар деп хайгааракчылар демдеглээн. Даштыкы информас агентилелдериниң дыннадыларындан билдингени болза, полковник Мобутуга удуртурган конго кезектерде сандараашкын хүн келген тудум-на күштелип турар.

ХҮНДҮЛҮГ ЭШ!

Парлалга ажылынга киржип турар ийикпе, солунга чүүл бижип өөрепирин күзеп чоруур кижилерге «Правда» солуннун редакциязы «Ажылчын-тараачын корреспондент» деп ай санында үпер журналды үндүрүп турар.

Журналга литературалыг сүмелерни, солунга материалларны капчаар бижиринин, оларны канчаар чыып ап, сиирединин дугайында консультациялар парлап турар. Журналда литератураның бот-өөредилгезин ажыткан, ажылчын болгаш көлээ корреспондентилериниң литературалыг чогаадылгаларының хевирлерин парлап, корреспондентилериниң чагааларының, корреспонденцияларының, фельетониларының, шүлүктериниң болгаш очерктериниң сайгарылгаларын кылып турар.

Журнал болза хана солуннарның редакторларынга болгаш редколлегия кежигүннеринге практиктиг дузаны көргүзер. Анаа хана солуннардан допчулалдарны парлап, хана солуннарны, «дайынчы хуудустарны», «Молнияларны» планнаарының, каастаарының болгаш үндүрериниң талазы-биле сүмелерни бижип турар.

ЖУРНАЛДЫ ЧАГЫДАРЫНЫҢ ӨРТЭЭ:
чылда — 12 рубль,
алды айда — 6 рубль,
үш айда — 3 рубль.

Журналдың чагылгазын «Союзпечатытың» бүгү килдистери болгаш харылзааның бүгү салбырлары, а ол ышкаш парлалганың хөй-ниитичи тарадыкчылары кызыгаар чокка хүлээп ап турар.

«Ажылчын-тараачын корреспондент» деп журналды чагып алырынарны Силерге сүмелеп тур бис. Парлалгага идепкейлиг киржиринерге Силерге ол дузалаар.

РЕДАКЦИЯ.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

Бөгүн

«ВЛКСМ-НИҢ 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): «Роза чечен чечектелип турда»—12, 2.15, 4.15, 6.15, 8.15, 10.10 шактарда; (биче залга): «Көвүүг» 5, 7, 9 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Ак-көк хемнериниң кижилери» —11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ВОСТОК»: «Бедүүн төөгү» — 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, пропаганда килдизинин 23-54, харыысалгалыг секретарының болгаш харыысалгалыг дежурныйның 23-35, кедээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт килдистериниң 25-38, партийжи-амыдырал болгаш культура-амыдырал килдистериниң 37-13, иштики информация килдизинин 20-60, чагаа болгаш совет тургузуг килдистериниң 21-27, литэжылдакчыларның 22-64, бухгалтериянын 31-75, корректорларның 21-47. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

ТС—00965. Чагыг № 2655. Культура эргелелиниң типографиязы.